

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Sporné aspekty zahájení invaze do Iráku v roce 2003

Michal Janovský

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy - britská a americká studia

Bakalářská práce

Sporné aspekty zahájení invaze do Iráku v roce 2003

Michal Janovský

Vedoucí práce:

Mgr. David Behenský

Katedra politologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu zde předkládané práce Mgr. Davidu Behenskému za čas a odborné rady, které mi věnoval při její tvorbě.

Obsah

1 ÚVOD	7
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA REALISMU.....	10
3 CHRONOLOGIE UDÁLOSTÍ A VÝVOJ CEN ROPY PŘED INVAZÍ DO IRÁKU V ROCE 2003.....	18
3.1 Ropa, pozice USA a Iráku	18
3.2 První ropný šok a ropné embargo roku 1973.....	19
3.3 Íránská revoluce, druhý ropný šok a íránsko-irácká válka	22
3.4 Operace pouštní bouře	25
3.5 90. léta	26
4 SITUACE PO 11. ZÁŘÍ.....	27
4.1 Národní bezpečnostní strategie USA	29
4.2 Realistická argumentace podporující invazi	30
4.3 Situace po invazi do Iráku	31
5 OSOBNOSTI PODPORUJÍCÍ TEZI	35
6 ZÁVĚR.....	35
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	39
RESUMÉ	44

1 Úvod

Když se mluví o invazi do Iráku, mnoha lidem se okamžitě vybaví slovo ropa. A právě proto se chci ve své bakalářské práci zabývat tím, co ve spojení s touto invazí slycháme nejčastěji. Americké zájmy, obrovské zásoby levné a snadno těžitelné ropy, demonstrace síly a zvýšení vlivu na Blízkém východě – to jsou podle odpůrců invaze do Iráku v roce 2003 nejsilnější motivy, proč se George W. Bush a jeho administrativa odhodlala k tomuto činu. Celá invaze byla velice sledovaným a diskutovaným činem, který vzbuzoval a stále vzbuzuje emoce u lidí po celém světě. Již od samého počátku invaze do Iráku se objevovaly spekulace o tom, že motivy USA byly realisticky laděné a že Bushově administrativě šlo právě a především o kontrolu obrovských zásob ropy v Iráku. Není se čemu divit, ropa je nesmírně ceněnou komoditou, její zásoby jsou vyčerpitelné a na území Iráku byly dle dostupných informací v roce 2003 druhé největší známé ropné zásoby na světě.¹ Aktuálně se irácké ropné zásoby řadí na čtvrté místo, za Venezuelu, Saudskou Arábii a Írán (nejnovější data z roku 2010).² Navíc poté, co byly klíčové důvody invaze zpochybněny či dokonce vyvráceny (Husajnova spolupráce s al-Káidou, vlastnictví zbraní hromadného ničení a programu na jejich výrobu, chemické laboratoře), se do popředí tento důvod dostává stále častěji. O důležitosti tohoto aspektu si byl jistě vědom i samotný Husajn, kterého američtí představitelé ještě před zahájením invaze podezřívali, že v případě útoku zapálí irácké ropné vrty. Podobně jako když nařídil zapálit kuvajtské ropné vrty, když ho spojenecká vojska vytlačila z tohoto nakrátko obsazeného území.³

Cílem této práce je hodnotit invazi do Iráku a zkoumat ekonomické faktory a strategické zájmy USA jako motivaci pro zahájení této invaze. Budu pracovat s tezí, že pro Spojené státy americké byla invaze do Iráku výhodná právě kvůli zásobám ropy v Iráku, protože je pro USA strategicky bezpečnější a finančně výhodnější, když nejsou pod kontrolou Saddáma Husajna. Předmětem této bakalářské práce je tedy realisticky motivovaná teze, že válka v Iráku byla válkou hlavně o ropu. Nikomu se zatím nepodařilo spolehlivě vyvrátit názor, že ropa byla jedním z motivů, proč invazi

---

¹ Kumins, Lawrence (2005). Iraq Oil: Reserves, Production, and Potential Revenues. *CRS Report for Congress*. 13. 4. 2005. Dostupné na: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RS21626.pdf>, 3. 2. 2012, str. 1

² OPEC. OPEC Share of World Crude Oil Reserves. Dostupné na: http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm, 3. 2. 2012

³ McWethy, John (2003). U.S. Military Worry of Oil Fires in Iraq. *ABC News*. 20. února 2003. Dostupné na: <http://abcnews.go.com/WNT/story?id=129826&page=1#.T4bojvXxS70>, 15. 3. 2012

podniknout. Naopak mnoho indicií podporuje názor, že irácká ropa a americké ekonomické a strategické zájmy hrály velmi důležitou roli při plánování a uskutečnění této invaze. Budu se zabývat materiálními a ekonomickými motivy, které nebyly oficiálně uváděny jako důvody k válce, a konfrontovat je s chováním USA navenek. Pokusím se zjistit, zda rozhodnutí o válce v Iráku bylo přijato pod tlakem realistického přístupu k zahraniční a bezpečnostní politice a jaké ekonomické a další zisky mohla Američanům přinést.

Teoretickým základem mé práce je postklasický realismus, jak ho ve své práci *Dueling Realisms* popsal americký akademik Stephen G. Brooks. Myslím, že tento pohled je pro moji práci nejvhodnější a neužitečnější, protože se nejvíce shoduje s cílem mé práce. Brooks na základě několika (neo)realistů (např. Waltze, Gilpina) ve svém díle shrnuje rysy chování států dle postklasického realismu. Teoretická východiska práce tak čerpají z konfrontace děl Kennetha Waltze a Roberta Gilpina.

Vzhledem k charakteru a cíli mé práce jsem jako metodologii zvolil jednopřípadovou studii, která bude obsahovat i hodnocení numerických a statistických dat. Konkrétně lze práci definovat jako disciplinovanou interpretativní studii (*disciplined interpretative case study*). Tu ve své práci *Case Study Methods in International Political Economy* popsal John S. Odell následovně: „*Disciplinovaná interpretativní případová studie interpretuje nebo vysvětluje událost pomocí aplikace známé teorie na nový terén*“.⁴ Takovýto typ práce nemusí vždy potvrdit teorii, avšak je důležitým způsobem, jak lze nazírat na konkrétní událost pomocí známé teorie. Je tedy možné aplikovat více teorií na jednu událost, přičemž mají všechny svou vypovídací hodnotu a tato aplikace je zajímavá jak pro odpůrce, tak pro zastánce dané teorie.⁵ V rámci této případové studie budu aplikovat teze neorealismu, hodnotit a komparovat numerická data (především ceny ropy na trhu, množství dovážené ropy do USA a náklady na válku v Iráku) a popisovat historický vývoj přecházející invazi do Iráku v roce 2003. Chtěl bych porovnat realistické teze a numerická data a vyhodnotit, jaký vliv mohly sehrát v americké politice a rozhodování o invazi. Mimo numerických

---

⁴ Odell, J. S. (2001). Case Study Methods in International Political Economy. *International Studies Perspectives* 2.Str. 163

Originální znění: The disciplined interpretative case study interprets or explains an event by applying a known theory to the new terrain.

⁵ Ibid.

proměnných a dat bud popisovat invazi i za pomoci kontextu, který je pro případovou studii také klíčový.⁶

Práce je rozřazena na úvod, čtyři kapitoly a závěr. První teoretická kapitola popisuje teoretická východiska realistického přístupu k zahraniční politice a zároveň z části propojuje teoretické předpoklady se situací v Iráku. Další kapitola popisuje chronologii událostí až do 11. září 2001, kdy se zaměřuji především na vývoj cen ropy a americkou situaci s ohledem na závislost na dovážené ropě. Další kapitola je věnována popisu událostí a kontextu předcházející invazi z roku 2003 a hodnocení americké zahraniční politiky s ohledem na následky útoků z 11. září a válku proti terorismu. Třetí kapitola se zabývá situací po invazi a konfrontuje předpoklady a faktickou situaci. V poslední kapitole se zabývám klíčovými projevy a argumenty předních amerických politiků a představitelů, kteří obhajují názor, že válka v Iráku je válkou o ropu. Lidé pohybující se v politickém prostředí a v důležitých národních či mezinárodních institucích by měli mít bližší a informovanější pohled na věc. Jejich vidění situace zevnitř by mělo pomoci pochopit americké motivy vstupu do války.

Podstatnou součástí práce tedy je zkoumání důležitosti ropy z Perského zálivu a zjištění jaké zisky a výhody mohla přinést/přinesla invaze do Iráku právě USA. Ohledy musíme brát například na cenu ropy, stabilitu trhu a závislost USA na dovozu ropy. Je otázkou, která situace (Husajn u moci nebo invaze) je pro trh, posléze USA výhodnější. Proto je důležitou částí práce i kontext, za kterého USA do války vstupovaly. Brát v potaz musíme především historii vztahů a konfliktů USA a Iráku, ropné šoky, strategii USA vůči organizaci OPEC, 11. září a deklarovanou válku proti teroru. Podstatné je také popsat americké aktivity v tomto geopolitickém regionu, kde ropa hraje klíčovou roli.

V závěru práce bych chtěl shrnout fakta uvedená v deskriptivní části práce a konfrontovat je s realistickými tezemi uvedenými v teoretické kapitole. Spojením deskriptivní a teoretické části chci zhodnotit tezi uvedenou v úvodu práce a vyhodnotit tak míru její pravdivosti. Dále bych chtěl shrnout klíčové informace a to, co považují v mé práci za důležité a relevantní, abychom porozuměli výsledku práce. V závěru

---

⁶ Kořan, Michal (2008). Jednopřípadová studie. In: Drulák, P. a kol.: Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Portál: Praha. Str. 29 - 60

práce ještě navrhuji téma pro další zkoumání, které s ohledem na nedávné události ve světě vidím jako zajímavé a podněcující k dalšímu zkoumání.

Prameny této bakalářské práce jsou především oficiální informace státních i nestátních institucí a organizací, politologické texty zahraničních autorů (jak západního světa, tak z arabské části světa) a v neposlední řadě i české publikace zabývající se problematikou bezpečnosti, Iráku či ropy. Vzhledem k tomu, jak významným aktérem na mezinárodním poli jsou Spojené americké státy, může se stát, že někteří autoři se nechávají unést svými osobními zkušenostmi a pocity. Proto je důležité informace ověřovat a vybírat ty viditelně objektivní názory a pohledy. Mezi české autory zabývající se problematikou invaze do Iráku patří například Roman Joch a Jan Eichler, kteří mají jistý odstup od anglosaského prostředí, tudíž jejich vidění by mohlo přinést nové skutečnosti do mé práce. Výsledným výstupem je tak kombinace klasických politologických textů, oficiálních zdrojů mezinárodních organizací, států (USA především) a think tanků (zabývajících se úzkým spektrem témat na odborné úrovni, v tomto případě ropnému zlomu). Pracuji i se statistickými a číselnými údaji, projevy, prohlášeními či oficiálními zprávami, které jsou nedílnou součástí analýzy chování státu jako aktéra v mezinárodních vztazích. Prameny jsou jak původní (text Národní bezpečnostní strategie, projevy politiků, statistické a numerické údaje z OPECu), tak odvozené (zmiňovaný Eichler, Joch, Brooks, Trumbore a další.)

2 Teoretická východiska realismu

Existuje několik směrů realistického přístupu k mezinárodní politice, ale cílem této práce není zabývat se odlišnostmi, dělením směrů a analyzovat jednotlivé přístupy. Pro tuto studii je podstatné vybrání vhodných faktorů, které tyto směry nabízejí, popsat jejich relevanci a vliv na chování státu v obecné rovině a následně aplikovat na vybraný případ. Jinými slovy, tato studie bude zkoumat takové faktory a kritéria, které mají svou výpovědní hodnotu a pomohou pochopit tento konkrétní případ. Nutno zmínit, že prakticky všichni realističtí autoři a představitelé pracují se stejnými faktory, avšak mnohdy se liší v přidělování důležitosti jednotlivým proměnným a určování vztahů mezi nimi.

Společným a nejdůležitějším tvrzením realistů je, že hlavní a klíčovou roli v mezinárodním systému hrají suverénní státy, které se chovají čistě pragmaticky a

nejsou výrazněji omezovány žádnou vyšší autoritou. Pohybují se tedy v anarchickém systému, kde neexistuje relevantní nadnárodní instituce nebo organizace, která by buď státy ochraňovala a zaručovala jim bezpečnostní a ekonomické jistoty, či by státy trestala a sankcionovala za nevhodné a protiprávní jednání. Mezinárodní systém tedy funguje odlišně od systému vnitrostátního. Zatímco na mezinárodním poli neexistuje respektovaná autorita, v rámci státu jsou takové autority běžné a realisty uznávané. Z toho můžeme odvodit základní prvky realismu. Ty jsou následující: klíčová role státu na mezinárodním poli, boj o jeho vlastní přežití a preferování principu svépomoci.⁷ Jinými slovy, ač může být chování státu ovlivněno zevnitř, v mezinárodním prostředí se jedná pouze o konfrontaci a souboj mezi státními aktéry, přičemž každý hájí čistě své zájmy a naplňuje své cíle. Znaky realistického chování států a charakteru mezinárodního systému jako nízká autorita mezinárodních organizací a spoléhání se na vlastní úsudek a rozhodování byly potvrzeny tím, že hned zpočátku byla zpochybňována legalita invaze do Iráku. Obecná formulace rezoluce RB OSN, která reagovala na výsledky šetření inspektorů OSN na území Iráku, dala prostor tomu, že se nedá přesně určit, jak konkrétně se státy podle ní měly chovat. V září 2004 vyslal ale generální sekretář OSN jasné stanovisko k tomu, co si myslí o invazi do Iráku. Pro BBC sdělil, že z jeho pohledu a s ohledem na Chartu OSN vidí tuto invazi jako ilegální.⁸ Toto tvrzení však nemělo na americkou politiku žádný vliv.

Kromě toho, že (neo)realisté vidí mezinárodní systém jako státocentrický a chování států jako přirozeně soutěživé, egoistické a svépomocné, kladou důraz také na materiální faktory, zatímco idealistické a nemateriální faktory opomíjejí.⁹ Podstatné je také nalezení vztahu mezi konfliktem, mocí, ekonomickou prosperitou a bezpečnostní/vojenskou situací. V tom se určitě neorealisticke směry odlišují a každý přiděluje těmto faktorům různou důležitost a popisuje jejich vztah trochu odlišně. Aktuálně nejužívanější realistický směr, postklasický realismus, tvrdí, že chování států je ovlivněno pravděpodobností konfliktu. Jinými slovy, nereagují tedy podle nejhoršího scénáře, ale zvažují a promýšlejí, jaké jsou pravděpodobnosti konfliktu. Takovéto chování nemusí být vždy krátkodobé, či okamžitou reakcí na vzniklou situaci. Naopak

---

⁷ Waisová, Šárka (2009). Úvod do studia mezinárodních vztahů. Aleš Čeněk: Plzeň. Str. 109-110

⁸ Legality of U.S.-Led Invasion of Iraq. *The American Journal of International Law*. Vol. 99, No. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/3246130>, 24. 2. 2012. Str. 269

⁹ Brooks G., Stephen (1997). Dueling Realisms. *International Organization*. Vol. 51, No. 3. Str. 445–77

mnohdy se státy chovají na základě dlouhodobých cílů, které vyžadují určité ústupky a kompromisní chování.¹⁰ Oproti neorealismu to vidím jako více pragmatické a prozíravé chování, neboť není vše aplikováno aktuálně, okamžitě a s co neblíží vidinou cíle. Podstatnou roli při aplikování postklasického realismu na konání v mezinárodní politice je i práce analytiků a prognostiků. A to s ohledem na to, že některé dlouhodobé cíle jsou pouze předvídané, tudíž nejisté a závislé na budoucím vývoji na mezinárodním poli. Významným faktorem je vztah mezi ekonomickým a sociálním blahobytem a investováním a financováním vojenských aktivit a bezpečnosti státu. Stát tedy před zahájením vojenské operace musí zvážit, jaké jsou jeho primární cíle, a co vojenská akce udělá s jeho ekonomikou a blahobytem na vnitrostátní úrovni. Toto politické dilema se nazývá *Guns versus Butter* (zbraně versus máslo), což bychom mohli popsat jako zvažování, jak stát vynaloží své prostředky s ohledem na ekonomickou situaci a bezpečností/vojenskou strategii.¹¹ Postklasický realismus a jeho pragmatictí představitelé nevidí vojenskou sílu a bezpečnostní faktory vždy za naprosto dominantní a převládající, naopak racionálně zvažují ekonomické zisky, které by mohli nastat v případě “výměny“ za omezení či zmenšení vojenské síly a bezpečnosti.¹²

Samozřejmě státy se chovají tak, aby jejich zisky byly co největší, tudíž snížení vojenské připravenosti či bezpečnosti připadá v úvahu pouze tehdy, když jsou očekávané ekonomické nebo jiné strategické zisky markantní a pro stát značně důležité. V takovýchto případech jde část vojenských faktorů stranou. To s sebou nese jistá rizika (odvetné akce státu, teroristických či jiných zločineckých skupin), protože jak tvrdí Robert Gilpin, všichni realisté předpokládají, že mezinárodní prostředí a jeho povaha jsou přirozeně konfliktní.¹³

Abychom pochopili, jak postklasičtí realisté vnímají již zmiňovanou “pravděpodobnost konfliktu“, musíme zjistit, jaké faktory a ukazatele mají na tuto pravděpodobnost vliv. Mimo vojenskou připravenost a bezpečnost jsou to další tři faktory: technologie, geografie a mezinárodní ekonomické tlaky. Technologický aspekt (podporovaný realisty jako Robertem Jervisem, Barrym Buzanem) ovlivňuje celou řadu věcí. Moderní technologie hrají klíčovou roli při určování vojenské strategie, ovlivňují

---

¹⁰ Waisová, Šárka (2009). Úvod do studia mezinárodních vztahů. Aleš Čeněk: Plzeň. Str. 117

¹¹ Powell, Robert (1993). Guns, Butter, and Anarchy. *The American Political Science Review*. Vol. 87, No. 1. Str. 115

¹² Brooks G., Stephen (1997). Dueling Realisms. *International Organization*. Vol. 51, No. 3. Str. 445–77

¹³ Ibid.

efektivitu a rychlost reakce, popřípadě nevyprovokovaného vojenského zákroku. Souvisí ale také s ekonomickou stránkou věci. Vyspělé technologie a přístup k nim umožní po dobytí území snadné získání nerostných surovin a zdrojů, což silně ovlivňuje, jak moc se daný střet vítěznému státu vyplatí. Druh těchto technologií pak závisí na tom, o jaké dobyté území se jedná a které ekonomické zdroje a suroviny jsou k dispozici. Dalším aspektem je geografie. Ta ovlivňuje náklady na vojenské akce, zaměstnání vojáků, dopravu apod. Geografické umístění je také důležité pro zvažování pravděpodobnosti vzhledem ke vzdálenostem a možnostem jak státu, tak jeho případných protivníků. To spolu s technologickým ukazatelem dá vcelku jasný obrázek toho, jaké nebezpečí se dá a nedá očekávat od zkoumaných aktérů. Navíc geografické umístění s sebou nese i možnost vlastnictví a přístup k nerostným surovinám. Posledním aspektem je tzv. mezinárodní ekonomický tlak, který zdůrazňuje roli ekonomiky a její postavení na poli mezinárodní bezpečnosti. Jednak ekonomická situace přispívá k tomu, že náklady na konflikt jsou v různých obdobích jinak vysoké, tudíž razantní (útočná) politika se ne vždy vyplatí stejně. Ovlivňuje ale i to, jak státy dokážou ekonomicky ovlivňovat jiné státy.¹⁴ V dnešním globalizovaném světě hraje ekonomická situace, tlaky, krize a prakticky veškeré finanční výkyvy a události významnou roli, což si státy podle postklasického realismu uvědomují. Takovým ekonomickým tlakem mohl být v případě invaze do Iráku tzv. ropný zlom nebo též ropný vrchol (*peak oil*). Ten předpovídá, že by světová produkce měla dosáhnout (nebo už dosáhla) vrcholu a dále by měla postupně klesat. A to především kvůli tomu, že světové zásoby ropy jsou zhruba z poloviny již vyčerpané. Ropný zlom tak vytváří ekonomický tlak na státy závislé na ropě a zvyšuje tak hodnotu této komodity. Faktem je, že nedlouho po invazi, konkrétně v roce 2006, dosáhla produkce svého dosavadního vrcholu. Od té doby stagnuje či mírně klesá.¹⁵

Postklasický realismus je výjimečný tedy tím, že se zaměřuje více na hodnocení pravděpodobnosti konfliktu, nikoliv pouze na možnost konfliktu. Nepočítá tak s nejhorší možnou variantou. Navíc menší důraz na aktuální vojenskou připravenost a bezpečnost dává prostor k tomu, aby byly mnohdy silně zvažovány ekonomické faktory jednání státu. Hierarchie státních zájmů s ohledem na tyto faktory ale není stálá a neměnná. Naopak státy flexibilně reagují na měnící se situaci ve světě a své priority

---

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Peak Oil Crisis. The End of Cheap Oil. Dostupné na: <http://www.peak-oil-crisis.com/>, 23. 4. 2012

mění dle toho, aby jejich mocenské zisky byly co největší. Spoléhání se na to, že státy dělají často kompromisy ve svém jednání s ohledem na dlouhodobé a krátkodobé cíle, způsobuje to, že chování státu je ovlivněno kombinací vojenských a ekonomických zájmů. Navíc státy berou ohledy na budoucnost, tudíž jejich chování je považováno za značně promyšlené a jejich chování musíme konfrontovat s možností jak krátkodobých aktuálních zisků, tak možných budoucích dlouhodobých zisků. Dlouhodobé zisky je mnohdy těžké rozpoznat a ani samy aktéři si takovými zisky nemohou být nikdy jistí.¹⁶

Je to právě Gilpinův pravděpodobnostní pohled na analýzu chování států a konfliktu, který posouvá chápání chování států dál, přičemž ke krátkodobé a aktuální bezpečnostní situaci přidává ještě dlouhodobé důsledky chování států a dlouhodobé změny, které toto jednání může způsobit. Klíčové je, že všechny realisticky smýšlející státy a jejich představitelé hledají způsob, jak zvýšit svoji moc. Ale co to vlastně moc je a jaké druhy moci mohou státy chtít získat? Dle Gilpina je moc kombinací prostředků vojenských, ekonomických a technologických. Ale jak můžeme snadno odvodit, ne vždy jsou tyto prostředky ve vzájemném pozitivním vztahu. Vojenská připravenost a vojenské akce často narušují ekonomickou situaci státu. Nebo naopak, s touhou ekonomických zisků klesá vojenská připravenost a bezpečnost, tudíž je nutné najít opět vhodný kompromis, protože ne vždy se všechny faktory vzájemně kladně ovlivňují. S tvrzením, že státy hledají mocenské zisky tak vidíme, že se tedy nejedná jen o vojenskou připravenost a bezpečnost, neboť do mocenských zisků řadíme i zisky ekonomické. Při absenci jedné ze složek (vojenské či ekonomické) není moc úplná, tudíž její faktický vliv na ostatní státy a systém je nedostačující. Jen moc zkombinovaná ze všech výše zmíněných faktorů je cílem realisticky smýšlejících států. Výsledkem tedy je, že vojenské faktory nejsou nutně nadřazené těm ekonomickým.¹⁷

Existují ale i případy, kdy se tyto faktory vzájemně podporují, a chování státu přispívá k růstu obou. Takovým případem je vojenské dobytí jiného státu a následné uzurpování jeho nerostných surovin a dalších ekonomických zdrojů. Vítězná vojenská akce, poražení nepřítelů a zisky na úrovni ekonomické jsou tak ve vzájemné shodě, čímž razantně zvýší moc vítězného státu. Ekonomické zisky jsou tak nedílnou součástí při plánování strategie realistických států a získání zdrojů pod svou kontrolu je jedním z nástrojů, jak získat dlouhodobou moc, neboť nerostné suroviny a posléze ekonomické

---

¹⁶ Waisová, Šárka (2009). Úvod do studia mezinárodních vztahů. Aleš Čeněk: Plzeň. Str. 117

¹⁷ Brooks G., Stephen (1997). Dueling Realisms. *International Organization*. Vol. 51, No. 3. Str. 445–77

zisky jsou nedílnou součástí růstu státní moci. Velmi sporná otázka legálnosti invaze do Iráku tak spolu s obrovskými zásobami ropy v této zemi společně tvoří pro mnohé kritiky právě takový případ, kdy útočící stát/státy (USA s VB) chtějí vojensky ovládat území, kde se hojně vyskytují nerostné suroviny.

Dle Gilpina nemůžeme s určitostí řadit cíle realistických států, neboť ty ani nejsou pevně a trvale seřazeny. Chování státu se tak skládá z celého spektra požadavků, které spolu často kolidují, tudíž stát musí přistoupit k mnoha kompromisům. Státní politika je tedy chápána jako soubor kompromisních činů, které zohledňují vybrané faktory a požadavky. Třenice mezi vojenskou bezpečností a ekonomickými prostředky se na chování států podílí nejvíce. Proč ale státy touží po neustálém zvyšování své moci? Primárně to není kvůli tomu, aby dominovaly nad ostatními státy a aktéry mezinárodního systému. Hlavním důvodem je to, že moc a její součásti umožňují státu snadno a bezpečně naplňovat své základní cíle a prosazovat své zájmy ve světě. Vysoká úroveň moci jim tak umožňuje mnoho možností, jak tyto zájmy prosazovat. Vysoká vojenská připravenost je základním kamenem pro vojenské akce a ozbrojené konflikty, které jsou i nadále nedílnou součástí a nástrojem prosazování politiky státu. Ale i ekonomické kapacity a prostředky jsou dnes schopny výrazně ovlivnit chování dalších států a mohou tak přispět k prosazení zájmů vlastní těchto zdrojů.¹⁸ Tady opět narážíme na to, že jak vojenské faktory, tak ekonomické faktory jsou schopné ovlivňovat chování státu. Vhodná kombinace obou faktorů je tak velmi vhodným a silným prostředkem, jak prosazovat své zájmy. Moc a její složky jsou tak nástrojem pro prosazení politiky státu a cestou k naplnění cílů, které si každý stát vytyčuje dle své vlastní situace.

Vojenské dobývání států a následné obsazení ekonomických zdrojů ale není nutně jedinou cestou, jak zvyšovat státní moc. Ačkoliv se tato metoda jeví jako nejsnazší a nejčastější, existují i další postupy a metody, jak zvýšit svoji moc. Konkrétně jsou možné i mnohé nevojenské způsoby, jak zvýšit své ekonomické zdroje a posléze i moc. Prvním způsobem je hledání a prosazování funkčních změn ve způsobu a zvyklostech obchodu na světových trzích. Dalším je vytváření efektivních obchodních institucí za účelem snížení obchodních nákladů, cel a zároveň dohled na dodržování vlastnických práv. Důležitým nástrojem je využití ekonomického tlaku a vlivu na slabší státy s cílem ochránit své dodávky levných nerostných surovin právě z těchto slabých

---

¹⁸ Ibid.

států. Posledním je omezení neúčinných výdajů s cílem investic do ekonomické sféry zdrojů. Podle postklasického realismu se státy nevyhýbají ani jednomu z těchto řešení a nepreferují žádné z nich. Typické pro postklasický realismus je již několikrát zmiňovaný kompromis a kombinace nástrojů, což znamená, že státy se i v těchto krocích často uchylují k různé kombinaci nabízených metod. Každý případ a každá situace mají svá specifika, takže vhodné a nejefektivnější řešení je pokaždé jiné. Ačkoliv vojenský konflikt nese s sebou mnohá rizika, je mnohdy vhodným podhoubím pro budoucí použití další nevojenských nástrojů.¹⁹ Ekonomický tlak by z realistického hlediska mohl zasáhnout díky invazi do Iráku především velké světové producenty ropy. A to i samozřejmě arabské státy OPECu. Nově vzniknuté dodávky velkého množství ropy z Iráku, které byly do začátku invaze silně regulovány, by způsobily zvýšení světové nabídky, zatímco poptávka by se neměnila. Dle takového scénáře by se cena ropy musela zákonitě snížit, čímž by se vytvořil ekonomický tlak na země vyvážející ropu a režimy vládnoucí v těchto státech. Jednoduchá změna situace na trzích s ropou by tak mohla výrazně oslabit režimy v arabských zemích, což by USA ale například i jejich spojenec Izrael jistě uvítaly. Jak se ale situace skutečně vyvíjela, popíší později.

Postklasický realismus je založen na touze států zvyšovat i své ekonomické prostředky a zdroje a posléze tak svou moc. Jakým způsobem toho státy dosahují, se liší případ od případu a vždy záleží vyhodnocení efektivity určeného způsobu. Co se týče vojenské bezpečnosti, jsou postklasičtí realisté ve spolupráci spíše zdrženliví, v případě, že jsou očekávané vysoké ekonomické zisky, je spolupráce chápána jako vhodný prostředek. Ekonomické zisky ale musí převažovat nad bezpečnostními riziky, které s sebou spolupráce přináší. Postklasický realismus je charakteristický z několika hledisek. Zabývá se pečlivě materiálními faktory, které jsou nezávislé na sdíleném sociálním chápání či charakteru institucí. Pracuje se státocentrickým systémem, ale pracuje i s faktory, které působí na mezinárodní úrovni a ovlivňují tak jednotlivé aktéry systému. Ovlivňování státu probíhá i na vnitrostátní úrovni, kde jsou zohledňovány zájmy a mechanismy fungující ve zkoumaném státu.²⁰ Jelikož podnikly USA invazi společně s VB, dle postklasického realismu bychom měli hledat očekávané vysoké ekonomické zisky. A ty v případě Iráku a jeho dispozic nemůžeme hledat nikde jinde,

---

¹⁹ Ibid.

²⁰ Ibid.

než v oblasti těžby ropy. Vysoké ekonomické zisky by tak musely být ve formě zisků z produkce irácké ropy, tudíž by tuto ropu musely tyto země de facto vlastnit a ovládat její produkci. Otázkou je, zda je reálné, že by státy v dnešním světě vojenskou akcí způsobily takové okolnosti, během nichž by ekonomické zdroje přešly do jejich rukou.

Pro státy je hlavním cílem získat moc (nikoliv pouze bezpečnost). V souladu s tím by státy měly hledat a zvyšovat své ekonomické zdroje a trvale je získat pod svoji kontrolu. Chování a strategie takových států nejsou tedy vždy krátkodobé a zaměřené na krátkodobé cíle, naopak často dávají přednost dlouhodobé strategii a budoucím ziskům. A to i v případě, že by mohly ohrozit svoji aktuální bezpečnost. Ohrožení své aktuální bezpečnosti na úkor ekonomických zisků je o to pravděpodobnější, když vlastní ekonomické zdroje státu jsou silně ohroženy. Při kombinaci krátkodobých a dlouhodobých cílů jsou často aplikovány kompromisy. Odlišností od klasického realismu je to, že z bezpečnostního hlediska se státy chovají na základě možných variant, nikoliv na základě nejhorší možné.²¹

Jsem si vědom, že je mnoho interpretací konfliktů a pohledů na ně (i na tuto invazi). Úhel pohledu má každý člověk jiný a unikátní, tudíž najdeme mnoho teorií, které bychom mohli aplikovat na konflikt v Iráku. Například dle Francise Fukuyamy bychom mohli americkou invazi do Iráku chápat jako šíření liberální demokracie, protože Fukuyama ve své knize *Konec dějin a poslední člověk* tvrdí, že jedinou formou vlády, která přetrvala a má šanci dále přetrvat, je liberální demokracie. A právě islám vidí jako jednoho ze soupeřů liberální demokracie.²² Tudíž bychom mohli absolutně odstranit ekonomické a vojensko-strategické faktory, a důraz bychom kladli na nematerialistické a ideové důvody invaze. Další možnou interpretaci bychom mohli najít v teoriích Samuela Huntingtona v knize *Střet civilizací*. Dle jeho přístupu lze nahlížet na tuto válku jako na souboj dvou civilizací, kultur, či náboženství a důležitost ostatních motivací bychom mohli minimalizovat.²³ Střetly se zde naprosto nepodobné státy, s odlišnou historií, kulturou, náboženským profilem a stylem života, tudíž patřící do jiného civilizačního okruhu. Tyto, či další jiné interpretace pro mě nejsou důležité, a vzhledem ke stanovenému cíli by nebyly přínosem pro moji práci.

---

²¹ Ibid.

²² Fukuyama, Francis (2002). *Konec dějin a poslední člověk*. Rybka Publishers: Praha. Str. 61

²³ Huntington P., Samuel (2001). *Střet civilizací*. Rybka Publishers: Praha. Str. 9

Pokusím se tedy shrnout zmíněné faktory, které jsou podstatné pro další část práce. Důležité je chování států s ohledem na to, že se necítí ohroženy žádným nadnárodním aktérem. Tudíž jednají suverénně bez pocitu omezení od nadnárodní autority. V případě, že by se taková instituce objevila, je její respektování těžko vynutitelné. Dále státy sledují své strategické zájmy, s ohledem jak na krátkodobé, tak dlouhodobé cíle, přičemž pragmaticky zvažují vztahy mezi ekonomickou a bezpečnostní situací. Zde konkrétně budeme sledovat, jaké zisky mohly být krátkodobé, jaké dlouhodobé, posléze jaké ekonomické a strategické (mocenské).

3 Chronologie událostí a vývoj cen ropy před invazí do Iráku v roce 2003

Pro pochopení chování USA vůči Iráku v roce 2003 musíme popsat kontext, za kterého Spojené státy americké do této války vstupovaly. Společná historie obou zemí je bohatá a veškeré jejich interakce se nějak projeví na aktuální ceně ropy a situaci na světových trzích. Abychom mohli pochopit chování USA, musíme sledovat, jak tato invaze zapadá do jejich ropné strategie. A to s ohledem na cenu ropy, závislost na dovozu, spolupráci s jednotlivými dovozci, jejich stabilitu a množství dovážené ropy. Sledováním předcházejících událostí lze odvodit, jaké reakce trhu mohly Spojené státy očekávat a s jakými zisky mohly po úspěšné invazi kalkulovat. Co tato invaze podle předpokladů měla udělat s tímto významným světovým regionem (s ohledem na množství ropy těžené v Perském zálivu)? Je vůbec možné, aby tato invaze mohla být pro USA nějak výhodná? Odpovědi nejen na tyto otázky najdeme v následujících částech této kapitoly, která popisuje klíčové události ovlivňující situaci na trhu, ceny ropy a americkou ropnou politiku.

3.1 Ropa, pozice USA a Iráku

Důležitost ropy pro dnešní moderní společnost je zřídka kdy zpochybňována, neboť ropa je pro fungování většiny průmyslových a zemědělských odvětví prakticky nepostradatelná. Ropa, to nejsou jen pohonné hmoty, které užíváme v našich autech pro svoji osobní potřebu. Ropa je nedílnou součástí celého potravinového řetězce, kde se podílí jak na sklizni a přepravě, tak na výrobě pesticidů a herbicidů, které zajišťují velkou a kvalitní úrodu. Mnoho věcí denní potřeby je vyrobeno z ropných derivátů a petrochemických látek, tudíž se výroba těchto věcí opírá o těžbu ropy (lahve, baterie,

deodoranty, počítače aj.). Z ropy se stal natolik užívaný a hodnotný zdroj, že se z jejího derivátu vyrábí například i aspirin. Závislost celého světa na této komoditě je enormní, což sebou nese mnohá rizika. Její náhlý nedostatek by ochromil celý svět a důsledky takovéto události by byly katastrofální. Ropa je zdroj neobnovitelný a vyčerpateľný, tudíž společnost s ním tak musí nakládat.²⁴ Nutno podotknout, že obdobně závislá je dnešní společnost i na zemním plynu a elektrickém proudu. Tyto zdroje jsou ale lépe nahraditelné a v případě elektrického proudu i obnovitelné. Je samozřejmostí, že některé společnosti a státy jsou na ropě závislé více a některé méně, tudíž každý stát je v odlišné situaci a hájí své zájmy v oblasti těžby ropy a její ceny jinak. Každopádně tak jak byla dříve důležitá dvojice uhlí a ocel, tak v moderním (posléze postmoderním) státě je ropa tou nepostradatelnou komoditou.

Jak Irák, tak USA mají v tomto systému zcela unikátní postavení. Obě země jsou v systému zakotveny zcela odlišně a jejich zájmy a potřeby jsou jiné. Co mají obě země společné, je to, že jsou silně závislé na ropě. Avšak liší se typem této závislosti. Přestože v současnosti ve Spojených státech amerických žije necelých 5% světové populace²⁵, spotřebují denně přes 19 milionů barelů ropy, což z nich dělá největšího spotřebitele a zároveň dovozce ropy na světě.²⁶ Takováto závislost na dovozu ropy a její spotřeby je strategickou a ekonomickou hrozbou pro USA, což si jistě uvědomují i čelní představitelé státu. Oproti tomu irácká ekonomika je závislá na těžbě a vývozu ropy, protože z jiných zdrojů plyne do státní pokladny jen minimum prostředků. Její obrovské zásoby ropy a nepředvídatelné chování Saddáma Husajna byly před rokem 2003 trnem v oku mnohých amerických představitelů a byl označován jako bláznivý muž Blízkého východu.²⁷

3.2 První ropný šok a ropné embargo roku 1973

Jedna z mnoha izraelsko-arabských válek, konkrétně Jomkipurská válka z října roku 1973, silně zahýbala ropným světem. S cílem ekonomicky oslabit země, které v této válce podporovaly Izrael (především USA, Nizozemsko, posléze Japonsko a

---

²⁴ University of Liverpool. The Importance of Oil. Dostupné na: http://www.liv.ac.uk/managementschool/odig/importance_of_oil.htm, 12. 3. 2012

²⁵ United States Census Bureau. U.S. & World Population Clocks. Dostupné na: <http://www.census.gov/main/www/popclock.html>, 12. 3. 2012

²⁶ U.S. Energy Information Administration. How dependent are we on foreign oil? Dostupné na: http://www.eia.gov/energy_in_brief/foreign_oil_dependence.cfm, 7. 3. 2012

²⁷ Post M., Jerold. Saddam Hussein of Iraq: A Political Psychology Profile. Dostupné na: http://law.cwru.edu/saddamtrial/documents/saddam_hussein_political_psychology_profile.pdf, 2. 4. 2012

další), mnohé arabské země vyvážející ropu vyhlásily embargo na dovoz ropy právě do těchto států. Situaci podpořil i samotný OPEC, který omezil produkci ropy až o 75% s cílem ovlivnit cenu ropy na světových trzích. Výsledkem těchto kroků bylo, že ve světě byl náhlý nedostatek ropy a její cena se tím pádem nekontrolovaně zvyšovala. V té době byl západní svět na arabské ropě silně závislý, tudíž byl citelně zasáhnut. Proto je toto období nazýváno ropným šokem. Západní svět byl nucen přehodnotit své priority, přizpůsobit se situaci a dokonce omezovat některá odvětví a činnosti náročné na spotřebu ropy. Spojené státy americké musely shánět ropu jinde a na tom vydělaly hlavně nearabské státy jako Írán, Nigérie a Indonésie. Navíc zvýšenou produkci zaznamenal i jeden z arabských států – Irák.²⁸ Embargo bylo oficiálně zrušeno v březnu 1974, tedy až o šest měsíců později. Výsledkem tohoto půlročního embarga bylo trvalé zvýšení cen, které se oproti roku 1973 až zčtyřnásobily (z průměrných 3 dolarů na 12 dolarů za barel). Vysoké a náhlé zvýšení cen ropy přispělo k ekonomické krizi, která byla citelná nejvíce v letech 1974 a 1975. Naopak arabské země a celý OPEC se mohly radovat ze zvýšení cen i poptávky a upevnily si tak svoji pozici nejdůležitějších producentů a vývozců ropy. Konkrétně Iráku to prospělo především kvůli nedávnému znárodnění IPC (Iraq Petroleum Company), protože do státní kasy teď přitékalo mnohem více peněz a Saddám Husajn si získal velkou podporu na domácí politické scéně.²⁹

Pro USA bylo toto embargo úderem především psychologickým, protože Spojené státy v té době z arabských států dovážely pouhých 26% objemu importované ropy.³⁰ Přesto se v USA musela snížit spotřeba ropy a na některých místech jí byl nedostatek. Navíc klesající hodnota dolaru a vysoká inflace přispěly k růstu cen v USA. Uvědomění si své závislosti na dovozu ropy a strach z podobného embarga v budoucnosti přinutil USA k tomu, aby se více zaměřily na hledání ropných zdrojů na svém území a zvýšily její produkci. Tato událost byla prvním varováním pro USA, které si tak začaly uvědomovat sílu zdrojů, které má v moci organizace OPEC.³¹ Zaměřily se

---

²⁸ A Political Evaluation of the Arab Oil Embargo. *MERIP Reports*, No. 28. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/3011294>, 10. 3. 2012 Str. 23-25

²⁹ U.S. Energy Information Administration. *Petroleum Chronology of Events 1970–2000*. Dostupné na: http://www.eia.gov/pub/oil_gas/petroleum/analysis_publications/chronology/petroleumchronology2000.htm, 6. 3. 2012

³⁰ A Political Evaluation of the Arab Oil Embargo. *MERIP Reports*, No. 28. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/3011294>, 10. 3. 2012 Str. 23-25

³¹ U.S. Department of State. Milestones: 1969-1976. Dostupné na: <http://history.state.gov/milestones/1969-1976/OPEC>, 10. 3. 2012

tak na čerpání ropy ze Severního moře a Aljašky, ze které vybudovaly ropovod, který byl dokončen v roce 1977.³²

Výsledkem pro USA tak byla touha po stabilních a dlouhodobých dovozcích ropy a snaha o zvýšení své energetické soběstačnosti a produkce. Byly vyvíjeny technologie, které byly více úsporné a šetřily ropu, ale také technologie zaměřené na obnovitelné zdroje energie. Celé embargo nejvíce poznamenalo americký automobilový průmysl. Prudký nárůst cen vyvolal poptávku po menších a úsporných vozech. Ropný šok tedy znamenal probuzení se USA ze snu, ve kterém byl konzumní život a vysoká spotřeba ropy běžnou situací a kde bylo nepředstavitelné, že by do té doby zcela bezvýznamný OPEC mohl takto změnit světové ceny ropy a ekonomickou situaci v mnoha zemích západního světa.³³

Po skončení embarga v březnu 1974 se obnovil export ropy z arabských zemí OPECu do USA a jeho procentuální podíl na americkém dovozu se dokonce stále zvyšoval. I přes snahy USA o energetickou úspornost průmyslu a investice do technologií a vlastní těžby dosáhl dovoz z těchto zemí 36% v roce 1977, což bylo dlouhodobé historické maximum.³⁴ I přes značně nepřátelské chování arabských států vůči USA, cítil tento stát potřebu čerpat ropu z těchto zemí, neboť v dané situaci nebylo reálné nahradit tyto dovozce jinými.

Arabské embargo na vývoz ropy také přispělo k budování globálního volného trhu s ropou, který měl zamezit dalším jednostranným rozhodnutím ohrožujících energetickou situaci zemí.³⁵ S plánem vytvořit dostatečné zásoby ropy pro případ jejího náhlého nedostatku či přerušení dodávek ze strany OPECu vybudovaly Spojené státy americké spolu s dalšími 20 zeměmi organizaci International Energy Agency (IEA),

---

³² Trumbore, Brian. The Arab Oil Embargo of 1973-74. *Freedom Investments*. Dostupné na: <http://www.buyandhold.com/bh/en/education/history/2002/arab.html>, 18. 3. 2012

³³ Watt A., Donald (2010). Arab oil embargo of 1973. *American Business*. 10. prosince 2010. Dostupné na: <http://american-business.org/2300-arab-oil-embargo-of-1973.html>, 14. 3. 2012

³⁴ U.S. Energy Information Administration. *Petroleum Chronology of Events 1970–2000*. Dostupné na: http://www.eia.gov/pub/oil_gas/petroleum/analysis_publications/chronology/petroleumchronology2000.htm, 6. 3. 2012

³⁵ Watt A., Donald (2010). Arab oil embargo of 1973. *American Business*. 10. prosince 2010. Dostupné na: <http://american-business.org/2300-arab-oil-embargo-of-1973.html>, 14. 3. 2012

kteřá měla v budoucnu disponovat dostatečnými strategickými zásobami ropy v případě jejího nedostatku.³⁶

3.3 Íránská revoluce, druhý ropný šok a íránsko-irácká válka

Další událostí, která výrazně poznamenala produkci ropy a celý trh byla íránská revoluce, která vypukla na konci roku 1978. Především rapidně snížila íránskou těžbu a následně vývoz ropy. Těžba klesla téměř o 4 miliony barelů denně, což bylo několikanásobné snížení dosavadního standardu. V 70. letech byly světová produkce ropy opravdu napjatá a tak ostatní státy OPECu jen stěží dorovnaly tento rozdíl v nabídce. Navíc světové trhy a ceny byly velmi náchylné na podobné nezvyklé situace.³⁷

Revoluci v Íránu odstartovalo množství opozičních demonstrací proti vládě, v jejímž čele byl Muhammad Rezá Pahlaví. Následovalo několik ozbrojených střetů mezi opozičními guerillami a vládními vojáky, které vedly ke svržnutí Pahlavího a celé monarchie. Do čela se dostal se silnou podporou Rúholláh Chomejní a ze země se stala islámská theokracie. Chomejní prakticky okamžitě znárodnil ropný průmysl (podobně jaké v nedávné době Husajn v Iráku) a vyhnal zahraniční investory i s mnoha kvalifikovanými pracovníky. Tyto opatření přivedly íránský ropný průmysl takřka na dno a produkce ropy se snížila na minimum. Toho využily ostatní státy OPECu, které se snažily vyplnit mezeru v nabídce, a ve výsledku se světová produkce snížila jen o 4%. Tato situace by se zdála jako vyřešená a trhu se nedotkla nikterak citelně.³⁸ Jenomže Irák posílen o vysoké zisky z ropy a naopak Írán oslaben revolucí a boji se ukázaly jako rozbuškou pro vojenský konflikt. V září 1980 zaútočil Irák na Írán s cílem získat na ropu bohatou provincii Chúzistán. Tato válka způsobila další pokles produkce ropy (u obou zemí). Dohromady se produkce obou zemí snížila o 5,5 milionu barelů ropy denně (stav k listopadu 1980). Výsledkem byl celkový světový pokles produkce o 10%. Kombinace íránské revoluce a íránsko-irácké války byla důvodem pro rapidní zvýšení cen. Ta se z průměrných 14 dolarů za barel v roce 1978 dostala až na 35 dolarů za barel

---

³⁶ U.S. Energy Information Administration. *Petroleum Chronology of Events 1970–2000*. Dostupné na: http://www.eia.gov/pub/oil_gas/petroleum/analysis_publications/chronology/petroleumchronology2000.htm, 7. 3. 2012

³⁷ Ibid.

³⁸ Arabian oil and gas. Iranian Revolution causes oil crisis (1979). Dostupné na: http://www.arabianoilandgas.com/article-5817-10_events_in_oils_history_that_shook_the_world/6/, 16. 3. 2012

v roce 1981.³⁹ Situace také způsobila enormní touhu států vytvořit si bezpečně velké rezervy ropy. Zbývající státy OPECu tak těžily z vysoké poptávky i ceny a jejich zisky byly v tomto období více než značné. Tato událost navíc ještě více podnítila státy k navrhování energeticky úsporných opatření a zvýšila touhu po stabilních dodavatelích i cenách.⁴⁰

Spojené státy americké k této válce přistupovaly s tím, že veřejně zastávaly pozici neutrality. Henry Kissinger dokonce prohlásil: „Je škoda, že nemohou prohrát oba.“⁴¹ I přesto ale iránský silně protiamerický režim viděly jako mnohem větší hrozbu, takže víceméně skrytě podporovaly Irák. A to jak vojensky (dodávky helikoptér, strategické informace o pozicích iránské armády), tak diplomaticky (vyřazení Iráku z amerického seznamu zemí podporujících terorismus, návštěva Donalda Rumsfelda v Iráku). Do Iráku tak dokonce přiletěl Reaganův emisar Donald Rumsfeld, který tlumočil podporu od prezidenta a nabídl obnovení diplomatických vztahů, které byly opět plně obnoveny na podzim roku 1984.⁴²

Zvratem ve vlídných vztazích, které ale vždy byly plné nedůvěry, byla informace zveřejněná na podzim roku 1986 v libanonském týdeníku, kde byly odhaleny dodávky zbraní z USA iránskému režimu. Výměnou za propouštění amerických rukojmí unesených během občanské války v Libanonu byly dohodnuty s Teheránem dodávky zbraní Íránu v několika vlnách během let 1985 a 1986. Paradoxní situace a chování USA tak zahrnovalo zastávání pozice neutrality a dodávky zbraní do Iráku i Íránu. Oba režimy ale stále tvrdě bojovaly o své přežití a Irák dokonce použil chemické zbraně. Výsledkem této války bylo naprosté finanční vyčerpání obou států (náklady na nákup zbraní, markantní ztráty způsobené absencí vývozu ropy) a počet obětí se počítal na statisíce. Nejvíce nápomocen byl během války Iráku sousední Kuvajt, který půjčoval většímu a chudnoucímu sousedu miliardové částky a umožnil dodávku zbraní přes svoje území irácké armádě.⁴³ To se však Kuvajtu v budoucnu velmi vymstilo. V roce 1986

---

³⁹ BBC News. Why the oil price keeps rising. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/7431805.stm>, 16. 3. 2012

⁴⁰ U.S. Energy Information Administration. *Petroleum Chronology of Events 1970–2000*. Dostupné na: http://www.eia.gov/pub/oil_gas/petroleum/analysis_publications/chronology/petroleumchronology2000.htm, 17. 3. 2012

⁴¹ NPR. Is It Time To Get Over The Iran Hostage Crisis? Dostupné na: <http://www.npr.org/2011/01/20/133086344/Is-It-Time-To-Get-Over-The-Iran-Hostage-Crisis>, 20. 3. 2012
Originální znění: It's a shame they can't both lose.

⁴² Novák Martin (2010). *Ropa a Krev*. Epocha: Praha. Str. 94-95

⁴³ Ibid.

začaly ceny ropy prudce klesat⁴⁴ a tak Irák nebyl schopen miliardové částky splácet a Kuvajt musel svůj dosavadní blahobyt přehodnotit a zaměřit se na úsporná opatření. V souladu s tím Kuvajt iráckou prosbu o smazání dluhu.⁴⁵ Klesající cena ropy, neoblomnost Kuvajtu a dlouhotrvající a zničující válka pro Irák – tyto věci byly klíčové pro budoucí situaci v tomto regionu, kterými se zabývá další kapitola.

Vrátíme-li se ale zpět k ropě a vlivu tohoto konfliktu na ropnou situaci ve světě, musíme zaznamenat nové trendy, které tato válka přinesla. Především opakované problémy s produkcí ze států OPECu a arabského světa podnítila země s vysokou spotřebou ropy k hledání dalších alternativních dovozců. Jak bylo již zmíněno, náhlý nárůst cen ropy a stejně náhlý pokles jsou v obou případech silným úderem pro ekonomiku zemí (jak vývozců, tak spotřebitelů). Snížená produkce ropy a zvyšování cen byly důvodem, proč bylo stále aktuálnější a potřebnější zajistit i jiné zdroje. Investice do ropných zařízení a vrtů mimo OPEC způsobily, že podíl ropy ze států OPEC na světovém trhu klesl z 50% v roce 1978 na 31% v roce 1985. Větší produkci ropy tak zaznamenalo Mexiko, naleziště v Severním moři a území North Slope na Aljašce. Tyto kroky umožnily Američanům čerpat ropu z nových a stabilních zdrojů ropy. Dalšími zdroji pro USA jmenujme ještě Velkou Británii či Kanadu, kteří postupně nahrazovaly ropu z OPECu. Řečí čísel, v letech 1978 až 1985 import ropy z OPECu do USA klesl z neuvěřitelných 82% na 41%. Na tom měli podíl i opatření, během nich byla ropa jako zdroj nahrazena jinými zdroji energie. Spotřeba ropy v USA tak klesla v roce 1983 o několik milionů barelů denně.⁴⁶ To ukázalo, že Spojené státy jsou připraveny čelit náhlým ropným nedostatkům či zvyšování cen několika způsoby – nalezení dovozců mimo OPEC a investice do jiných zdrojů a technologií. Celosvětově toto období ukázalo, jak se chová trh. Státy byly schopné se přizpůsobit, neboť se zvyšující se cenou, klesala poptávka a spotřeba, což je pro fungující volný trh příznačné.

---

⁴⁴ U.S. Energy Information Administration. Annual Energy Review 1997. Dostupné na: <http://www.eia.gov/emeu/25opec/sld005.htm>, 20. 3. 2012

⁴⁵ History of War. Iran-Iraq War 1980-1988. Dostupné na: http://www.historyofwar.org/articles/wars_iraniraq.html, 20. 3. 2012

⁴⁶ U.S. Energy Information Administration. *Petroleum Chronology of Events 1970–2000*. Dostupné na: http://www.eia.gov/pub/oil_gas/petroleum/analysis_publications/chronology/petroleumchronology2000.htm, 22. 3. 2012

3.4 Operace pouštní bouře

Třetí relevantní událostí, která výrazně ovlivnila světové trhy s ropou, byla krize v Perském zálivu a následná vojenská akce, která nese jméno Operace pouštní bouře. Saddám Husajn zahájil invazi do Kuvajtu 2. srpna 1990. V kombinaci s propracovanou strategií a momentem překvapení do dvou dnů obsadil a de facto ovládal celý Kuvajt a dosadil loutkovou vládu. Celkem snadno tak Husajn “smazal“ své dluhy a obsadil obrovské kuvajtské zásoby ropy.⁴⁷ Tato nečekaná událost, které se účastnily státy s velkými zásobami ropy, okamžitě vymrštila ceny strmě vzhůru. K růstu cen a strachu z aktuálního nedostatku ropy přispělo i embargo posvěcené OSN, které bylo uvaleno na vývoz veškeré ropy jak z Iráku tak Kuvajtu. Vývoj cen byl následovný: od obsazení Kuvajtu až do konce srpna vzrostla cena ropy z 16 dolarů za barel až na 28 dolarů. V září dosáhla dokonce 36 dolarů za barel. Ovšem poté, co OSN schválila koaliční vojenský zásah proti Husajnovi v říjnu 1990, začaly ceny mírně klesat. Moderní globální trh se tak po dvouměsíčním snížení dodávek ropy z Iráku a Kuvajtu (celkem přes 4 miliony barelů ropy denně) vzpamatoval vcelku rychle. Zvýšená akceschopnost trhu a důraz na větší rovnováhu v dodávkách znamenaly, že státy mimo OPEC (ze Střední Ameriky, Západní Evropy, Dálného východu ale i USA) byly schopné dorovnat toto snížení produkce ropy. Navíc od iránské revoluce byl stále kladen důraz na technologický pokrok a prosazování dalších surovin a energetických zdrojů v USA, takže se americký trh stával více a více odolný vůči cenovým výkyvům ropy. A to i za situace, kdy se kuvajtské hodnoty vývozu dostaly na předválečnou úroveň až na konci roku 1992.⁴⁸ To bylo způsobeno i tím, co v zemi Husajn napáchal. Při ústupu před koaličními vojsky zapálili jeho vojáci na 600 ropných vrtů a výrazně tak poškodili kuvajtský ropný průmysl.⁴⁹

Pozice v USA v tomto konfliktu byla jednoznačná. Prezident George Bush si byl vědom nebezpečí, kterým je ponechání agrese bez odvetu a rozhodl se podpořit silové řešení. Výjimečná byla tato situace v tom, že vojenské řešení našlo podporu i u

---

⁴⁷ Eichler Jan (2006). Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. Století. Ministerstvo obrany České republiky: Praha. Str. 103

⁴⁸ U.S. Energy Information Administration. *Petroleum Chronology of Events 1970–2000*. Dostupné na: http://www.eia.gov/pub/oil_gas/petroleum/analysis_publications/chronology/petroleumchronology2000.htm, 25. 3. 2012

⁴⁹ ⁴⁹ Arabian oil and gas. Iraq invades Kuwait (1990). Dostupné na: <http://www.arabianoilandgas.com/article-5817-10-events-in-oils-history-that-shook-the-world/9/>, 26. 3. 2012

tradičních konkurentů USA – Číny a Ruska. Hlasování o vojenském zásahu zástupci těchto zemí nevetovali, tudíž bylo jasné, že se vytvoří široká koalice spojenců. Celkem se připojilo na 28 zemí, mezi kterými byla např. Francie, Saudská Arábie, Katar nebo Sýrie. Operace byly zahájeny až v roce 1991. Konkrétně letecké útoky 17. ledna a pozemní 24. února. Převaha koaličních sil byla jednoznačná a tak byla brzy irácká vojska vytlačena z Kuvajtu. Více ale spojenci proti Husajnovi nepodnikli a ponechali ho dle tehdejší strategie u moci. Nezabránili tak masakru šíitů na jihu Iráku a Kurdů na severu.⁵⁰ V celkovém měřítku byla Operace pouštní bouře příkladem jasně legální, legitimní a všeobecně podporované akce, která měla jasný mandát, cíl i důvod.⁵¹

3.5 90. léta

Ekonomické sankce, které měly po invazi do Kuvajtu přimět Husajna ke stažení, nefungovaly. Avšak přetrvaly i po skončení konfliktu, které v souladu s Rezolucí RB OSN 687 měly donutit Husajna pravdivě informovat o celkovém počtu zbraní hromadného ničení, kterých se měl následně zbavit a taktéž uznat suverenitu Kuvajtu. Dohledem nad těmito úkony byl pověřen mezinárodní tým inspektorů, který měl celou situaci monitorovat a zaznamenávat.⁵²

Sankce, které započaly 6. srpna 1990, trvaly takřka 13 let a na Irák a jeho obyvatele měly tvrdý dopad. Přestože Rada bezpečnosti OSN uvalila ekonomické sankce na Irák kvůli jeho útoku na Kuvajt, přetrvaly až do invaze v roce 2003. Sankce měly přinutit Husajna k odzbrojení, umožnit inspektorům dohled nad podezřelými objekty a továrnami a celkově měly zabránit Husajnovi v jeho mocenských ambicích. Jenomže vliv na Husajna byl minimální, zatímco vliv na prosté obyvatele Iráku byl zničující. Ani program *Food for Oil*, který započal v roce 1997, nezamezil humanitární krizi a sankce se tak naprosto minuly účinkem. Navíc USA a VB daly jasně najevo, že dokud bude Husajn u moci, nepřichází v úvahu zrušení těchto sankcí.⁵³ Poválečná situace v Iráku byla katastrofální. A to i přesto, že v rámci programu *Food for Oil* mohl Irák vyvážet ropu výměnou za potraviny a léky pro civilisty. Hrdý Saddám Husajn ale

---

⁵⁰ Joch, Roman (2003). Proč právě Irák. Mladá fronta: Praha. Str. 50

⁵¹ Eichler, Jan (2006). Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. Století. Ministerstvo obrany České republiky: Praha. Str. 111

⁵² Shah, Anup (2005). Effect of Iraq Sanctions. Global Issues. 25. října 2005. Dostupné na: <http://www.globalissues.org/article/105/effects-of-sanctions>, 27. 3. 2012

⁵³ Global Policy Forum. Sanction against Iraq. Dostupné na: <http://www.globalpolicy.org/iraq/previous-issues-and-debate-on-iraq/sanctions-against-iraq.html>, 27. 3. 2012

upřednostňoval protizápadní rétoriku a propagandu a tento program odmítal, čímž způsobil smrt deseti tisíců lidí. Navíc se mu poměrně dařilo ropu pašovat, což mu přineslo nemalé zisky, které však nebyly užity ve prospěch obyvatel.⁵⁴

Americká politika vůči Iráku tak byla v 90. letech méně konfrontační a na Irák byla zaměřována malá pozornost. Obecně bychom mohli toto období klasifikovat jako období zadržování (*containment*), kdy byl sice Saddám Husajn ponecháván u moci, ale čelil neustálému ekonomickému a mezinárodněpolitickému tlaku. Se zadržováním je spojován především prezident Bill Clinton a jeho administrativa. Avšak už v 90. letech se objevovaly hlasy, které volaly po větší angažovanost v Iráku a chtěly vojenské svržení Saddámovy režimu. Během Clintonovy vlády se navíc ještě rozjela koncepce preventivní obrany, která měla včas předem rozpoznat nebezpečí. Důraz byl kladem jak na odstrašování potenciálního nepřítele tak rychlý a silný úder v případě, že tento postup neplní svou funkci. Přidáme-li ke koncepci preventivní obrany ještě nově se objevující se neokonzervativní proud, zrodilo se tak podhoubí pro vojenský útok na Irák. Neokonzervativci v USA (Kristol, Kagan, Wolfowitz, Rumsfeld) volali po návrat k politice Reagana a po větším užití americké síly v souladu s morálním vůdcovstvím, angažovaností a odpovědností.⁵⁵

4 Situace po 11. září

11. září 2001 - datum, které pomyslně ukončilo dějiny 20. století a odstartovalo vývoj dějin toho 21., které je v mnoha okolnostech naprosto odlišné. Útoky, ke kterým se přihlásila al-Káida v čele s Usámou bin Ládinem spáchalo celkem 19 arabských teroristů. 15 z nich pocházelo ze Saudské Arábie, 2 ze Spojených arabských emirátů a zbylí dva pocházeli z Egypta a Libanonu.⁵⁶ Během těchto absolutně bezprecedentních a nečekaných útoků zemřelo téměř 3000 lidí a dopad na celý svět byl enormní.⁵⁷ Pozornost si zaslouží fakt, že žádný z pachatelů nepocházel ani z Afghánistánu ani

---

⁵⁴ Otterman, Sharon (2005). IRAQ: Oil for Food Scandal. *Council on Foreign Relations*. 28. října 2005. Dostupné na: <http://www.cfr.org/un/iraq-oil-food-scandal/p7631,27.3.2012>

⁵⁵ Eichler, Jan (2006). Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. Století. Ministerstvo obrany České republiky: Praha. Str. 123 - 124

⁵⁶ Johnston, David (2003). BIA

TWO YEARS LATER: 9/11 TACTICS; Official Says Qaeda Recruited Saudi Hijackers to Strain Ties. *The New York Times*. 9. září 2003. Dostupné na: <http://www.nytimes.com/2003/09/09/us/two-years-later-9-11-tactics-official-says-qaeda-recruited-saudi-hijackers.html>, 27. 3. 2012

⁵⁷ Frieden, Terry a Kokenes, Chris (2009). Accused 9/11 plotter Khalid Sheikh Mohammed faces New York trial. *CNN*. Dostupné na: <http://edition.cnn.com/2009/CRIME/11/13/khalid.sheikh.mohammed/index.html>, 1. 4. 2012

z Iráku. A přesto tyto dvě země byly nejvíce zasáhnuty tzv. válkou proti teroru/terorismu a invaze do těchto dvou zemí byly hlavními odvetami za tento teroristický čin.

Odhodlání a vůle potrestat všechny, kteří se jakkoli podíleli na těchto teroristických útocích, byly veliké. Dle rétoriky George Bushe nešlo tak jen o faktické pachatele a organizátory, ale i jejich sponzory a lidi, které je naplánovali. Vcelku jasnou a silnou podporu měla válka v Afganistanu proti režimu Talibanu, který byl ochráncem al-Káidy a Usámy bin Ládina. Ta byla zahájena velmi brzy – 7. října 2001 a vedla ke svržení vlády Talibanu.⁵⁸

Ovšem vztah k Iráku byl odlišný. Jak co se týče podpory ve světě, tak v argumentaci, proč by měl Irák za teroristické útoky z 11. září pykat. Vztah k Iráku nabral jasný směr v lednu 2002, kdy měl prezident George Bush výroční projev na půdě Kongresu USA. Zde použil pro státy Irák, Írán a Severní Koreu označení „Osa zla“. Označení Osa zla je o to zajímavější, že tyto státy spolu neudržívají nikterak výjimečně přátelské vztahy či spojenectví. Tímto projevem dal George Bush jasně najevo, co si o tamních režimech myslí a dále tím naznačil, že USA budou postupovat v rámci boje proti terorismu i proti těmto režimům. Obával se především, aby tyto státy neposkytovaly či samy neuzily zbraně hromadného ničení. Zásah se zvažoval především proti Iráku, jehož historie a situace byla pro USA trnem v oku. Autoritativní režim Iráku v čele s tyranem Saddámem Husajnem měl již na svědomí dva vojenské útoky na jeho sousední státy (Írán, Kuvajt), neostýchal se použít jedovaté plyny proti Kurdům a úspěšně odpálil dvě rakety na Izrael a Saudskou Arábii. Navíc neutichající spekulace o vlastnictví chemických, biologických či jiných zbraní hromadného ničení vyvolávaly další nelibé pocity u americké administrativy.⁵⁹

V době útoku na Irák byly všechny arabské režimy diktatury. Jako otevřeně protizápadní jsou chápány Libye v čele s Kaddáfim, Sýrie s Asadem a zmiňovaný Husajnův Irák. Další státy jsou zdánlivě prozápadní – Egypt v čele s Mubarakem, Jordánsko s hášimovskou dynastií či Saudská Arábie a rod Saudů. Je tak zřejmé, že západním státům (i USA) by se náramně hodil alespoň jeden ryze prozápadní,

---

⁵⁸ Katz N., Mark (2012). Assessing the Bush Strategy for Winning the "War on Terror". *Middle East Policy Council*. Dostupné na: <http://www.mepc.org/articles-commentary/commentary/assessing-bush-strategy-winning-war-terror?print>, 1. 4. 2012

⁵⁹ Joch, Roman (2003). Proč právě Irák. Mladá fronta: Praha. Str. 86-87

demokratický a spolehlivý spojenec. A to i s ohledem na množství ropy, které se v těchto arabských zemích ukrývá a na kterých je západ silně závislý.

4.1 Národní bezpečnostní strategie USA

Národní bezpečnostní strategie zveřejněná v září roku 2002 tak ještě více určila směr, kterým se chtějí Spojené státy americké vydat. V devíti kapitolách tento dokument vymezuje základní strategické zájmy USA, které byly stanoveny i s ohledem na útoky z 11. září. I proto v několika směrech byla chápána jako přelomová.⁶⁰ Jako jediný dlouhodobý model pro úspěšný stát vidí ten, který je založen na svobodě, demokracii a volném obchodě. A vzhledem k tomu, že Spojené státy americké jsou zde neskromně popisovány jako stát s nepřekonatelnou vojenskou silou a enormním a politickým vlivem, je jasné, že jejich vize budou chtít prosazovat. Možná diskutabilní může být tvrzení, že svou vojenskou sílu USA nepoužívaly a nepoužívají k prosazení unilaterálních výhod. Nicméně uváděné cíle jsou následující: pomoci vytvořit svět lepší a bezpečnější, s nastolením politické a ekonomické svobody, mírových vztahů mezi státy a respektem k lidské důstojnosti. Aby USA těmto slibům dostály, chtěly:

1. klást důraz na lidskou důstojnost,
2. posilovat spojenectví při boji proti terorismu,
3. spolupracovat při potlačování regionálních konfliktů,
4. zamezit nepřítelům získání zbraní hromadného ničení a užívání jich k zastrašení jak USA, tak zbytku světa,
5. podpořit světový ekonomický růst za pomoci rozvoje volného obchodu a otevřených trhů,
6. podporovat světový rozvoj za pomoci budování demokratických a otevřených společností,
7. rozvíjet spolupráci s dalšími mocenskými centry světa a
8. transformovat americké bezpečnostní instituce s ohledem na výzvy a podmínky 21. století.

Často zmiňovaný je v dokumentu strach a zároveň boj proti tzv. zločinným státům, které by mohly použít ZHN. Tato hrozba byla tedy podle USA velmi vysoká a

---

⁶⁰ Eichler, Jan (2006). Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. Století. Ministerstvo obrany České republiky: Praha. Str. 203

aktuální.⁶¹ Dokument také méně kladl důraz na multilaterální přístupy při plnění americkým bezpečnostních cílů (s ohledem na dřívější dokumenty. V neposlední řadě se zde stanovila také strategie, která říkala, že důležitým cílem USA je udržet si nynější vojenskou převahu nad zbytkem světa (na dobu neurčitou).⁶² Za pozornost stojí fakt, že v celém textu se objevuje celkem 55 slovo ekonomika nebo ekonomický/ekonomická (rozvoj, politika, růst, závazek, svoboda apod.). Fascinace ekonomickou situací a ekonomickým růstem v národní bezpečnostní strategii je více než zajímavá.

4.2 Realistická argumentace podporující invazi

Bushova administrativa a její charakter byla formována chápáním především klasických hrozeb, jako je vznik velmocí, aktivity zločinných států či šíření (např. komunismu, terorismu). Podobá se tak více období ze 70. let za působení Reagana, než období 90. let vlády Clintona. Jako hlavní aktéry bere státy, které hájí vlastní zájmy v konkurenčním mezinárodním prostředí. Z této argumentace odvodíme, že zásah proti teroristům by měl probíhat na úrovni státu, neboť realisté předpokládají, že teroristé pro svou činnost takový stát potřebují. Hlavními aktéry jsou tedy státy a stát je tak primárním zdrojem všech hrozeb.⁶³

Argumentace podporující invazi do Iráku se opírala především o válku proti terorismu. Ačkoliv spojení al-Káidy a Iráku nebylo evidentní, Bush nechtěl nechat prostor, aby tato teroristická síť našla v tomto státu útočiště a možnost získat zbraně hromadného ničení. Hrozba tzv. superterorismu, tedy terorismu za užití zbraní hromadného ničení, byla v tomto období značná. S tím souvisel i fakt, že Husajn nebyl schopen doložit důkazy o odzbrojení, což pro Bushovu administrativu byl důkaz toho, že Irák je zločinný stát, který má/chce získat zbraně hromadného ničení a ty chce použít ke zločinným úmyslům. Dalším klíčovým aspektem byla i americká nedůvěra k politice OSN vůči Iráku v 90. letech, kterou teď značně kritizovali. Bush označil Radu bezpečnosti OSN jako slabou, když nechává lhát diktátora o stavu odzbrojování a dodržování sankcí OSN. Z realistického pohledu tak bylo nevyhnutelné podniknout

---

⁶¹ Bush W., George (2002). The White House Washington. Dostupné na: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nssintro.html>, 1. 4. 2012

⁶² Eichler, Jan (2006). Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. Století. Ministerstvo obrany České republiky: Praha. Str. 203

⁶³ Dunn Hastings, David (2003). Myths, Motivations and 'Misunderestimations': The Bush Administration and Iraq. *International Affairs*. Vol. 79, No. 2. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/3095821>. 24. 4. 2012

invazi, neboť USA odmítaly již nadále tuto formu appeasementu. Pravděpodobnost konfliktu byla tak dle Bushovy administrativy natolik velká, že vojenský zásah je pro bezpečnost státu výhodná. Zločinnost Iráku a jeho neschopnost prokázat vůli k odzbrojení, útoky z 11. září, hrozba superterorismu a úspěšná válka v Afganistanu tak připravily jasný důvod pro Bushovu administrativu, proč podniknout tento preemptivní útok vůči Iráku. A to za deklarovaným zvýšením bezpečnosti a snížení vojenských hrozeb, které al-Káida a Irák představovaly.⁶⁴

4.3 Situace po invazi do Iráku

Až když v březnu roku 2003 podnikly USA v VB invazi do Iráku, naplnily tyto státy svá dřívější slova. Režim Saddáma Husajna byl svržen a okamžitě po této události trval Washington a Bushova administrativa, aby byly ekonomické sankce zrušeny. Americká administrativa tak získala kontrolu nad ropným průmyslem v Iráku a také prodeji ropy.⁶⁵ Součástí invaze do Iráku a její obhajoby bylo i to, že poválečná rekonstrukce země by se měla prakticky zaplatit sama. A to ze zisků z nově vpuštěné irácké ropy na světový trh. To mělo být spolu s oslabením závislosti na ropě z dalších zemí Perského zálivu a snížením jejich autoritativních vlád dalším bláhovým přínosem této invaze. Tyto předpovědi a touhy především amerických neokonzervativců se ale nenaplnily. Naopak ceny ropy vzrostly, když v létě 2004 (více než rok po skončení hlavních vojenských operací) na historických 45 dolarů za barel. Tím byla zaskočena i Bushova administrativa, která Iráku slibovala, že z něj udělá zemi plovoucí na moři ropy. Uvažovalo se i o uvolnění amerických strategických zásob ropy (*Strategic Petroleum Reserve*) za účelem snížit světové ceny ropy. Vysoké (a stále rostoucí) ceny ropy způsobily přesný opak toho, co si Bushova administrativa přála – zatímco Irák nebyl schopen vysoké produkce (povstalci efektivně útočili na ropovody, lodě, přístavy apod.), tak Saudská Arábie, Írán a ostatní země Perského zálivu si upevnily svou pozici ropných mocností a ještě více ustálily svůj autoritativní charakter.⁶⁶

---

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Global Policy Forum. Sanction against Iraq. Dostupné na: <http://www.globalpolicy.org/iraq/previous-issues-and-debate-on-iraq/sanctions-against-iraq.html>, 27. 3. 2012

⁶⁶ Alkadiri, Raad a Mohamedi, Fareed (2003). World Oil Markets and the Invasion of Iraq. *Middle East Report*. No. 227. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/1559320>, 5. 4. 2012. str. 20-27,

Cena ropy se s ohledem na invazi do Iráku již od začátku vyvíjela tak, že nejevila jakékoliv tendence ke snížení, naopak se zvyšovala již od podzimu roku 2002. To již bylo jasné, že USA invazi podniknou. Cena tehdy překročila ustálenou horní hranici, kterou OPEC dodržoval (28 dolarů). K tomu přispěla i neschopnost dosazených autorit z řad USA a VB a firmy Halliburton, které nebyly schopny chránit ropné zdroje. To způsobilo ničení ropných zařízení, zcizení ropných zásob i surové ropy a uzavření některých ropných stanic. Výsledkem bylo snížení těžby ropy oproti stavu před invazí (květen 2003 a dále).

I měsíce po skončení války tak nebyla očekávání George Bushe naplněna a životní prostředí a životní podmínky byly katastrofální. Dodávky vody a elektrického proudu byly velmi omezené a neustálé sabotáže na ropovodech snížily export ropy na minimum. Hlavní zdroj na obnovu Iráku byl tak dlouho nefunkční. Navíc investoři byly spíše váhaví, neboť Irák byl (a stále je) nebezpečnou lokalitou a bezpečnost není plně zaručena. V období let 2003 a 2004 byl irácký zisk z vývozu ropy celkem 23 miliard dolarů, ale zároveň nákladná oprava ropovodů a terminálů stála 10 miliard dolarů. Zároveň rozpočet Američanu v Iráku činil měsíčně 4.3 miliard dolarů.⁶⁷ Zde vidíme, jak ohromné roční náklady měla americká armáda (přes 50 miliard dolarů) s porovnáním se zisky Iráku z vývozu ropy. Vidina toho, že se irácká ropa stane pro velké nadnárodní korporace k dispozici, byla v nedohlednu. Až v roce 2009 se gigantické ropné společnosti dočkaly aukce, které přidělovaly zakázky na rozvoj a těžbu ropy z velkých iráckých ropných polí. Royal Dutch Shell (známý zkráceně jako Shell) a malajsijský Petronas získaly právo na těžbu v obřím nalezišti Madžnún, které by mělo obsahovat až 12 miliard barelů ropy. Zkrátka nepřišel ani americký Exxon Mobil, který získal práva na ropná pole Západní Kurna 1. Norský Statoil a ruský Lukoil získaly naopak Západní Kurnu, kde se skrývá až 13 miliard barelů ropy. Nutno podotknout, že o tomto kontraktu vyjednával Lukoil už během vlády Saddáma Husajna. Čínská státní firma CNPC vyjednala právo těžby z polí Ahbád a Halfája, kde se o práva dělí s francouzským Totalem. CNPC ještě získala v konsorciu s British Petroleum práva na naleziště Rumajlá u hranic s Kuvajtem, kde se skrývá až 12 miliard barelů ropy. Veškeré irácké ropné zásoby se odhadují na 112 miliard barelů, což je aktuálně třetí místo za Saudskou Arábií (261 miliard) a Íránem (126 miliard).⁶⁸

---

⁶⁷ Novák, Martin (2010). Ropa a Krev. Epoque: Praha. Str. 338

⁶⁸ Novák, Martin (2010). Ropa a Krev. Epoque: Praha. Str. 339 -340

Kritici celé války stále připomínají, že se žádné zbraně hromadného ničení nenašly. Dále je Američanům vyčítáno, že spojení Iráku s al-Káidou nikdo neprokázal, naopak místo silným úderem proti teroristům je tato invaze ještě posílila. George Bush ani Tony Blair neprojeví lítost nad svým rozhodnutím a svorně tvrdí, že kdyby mohli vrátit čas, invazi by stejně podnikli. Světlo do celé situace tak přinesl paradoxně často tajemný a mystifikující Saddám Husajn, který ještě před svou smrtí na popravišti 30. prosince 2006 prozradil během svého vězení mnohé zajímavé informace. Agentu FBI Georgi Pirovi ve své cele mimo jiné prozradil, že všechny zbraně hromadného ničení a programy na jejich výrobu zničil ihned po skončení První války v zálivu v roce 1991. Zároveň podotkl, že svět o tom neinformoval, protože si chtěl zanechat odstrašující sílu, především vůči sousednímu Íránu, který viděl jako neustálou hrozbu. Otázkou je, proč o tom neexistovaly písemné dokumenty, které by to jasně prokázaly a odvrátily tak invazi z roku 2003. Na otázky o spolupráci s al-Káidou a Usámou bin Ládinem reagoval Husajn rázně. Tuto spolupráci kategoricky odmítl a označil ji za absurdní. Ostatně v tom jeho slova potvrdil i sám Ládin, který dříve prohlásil, že Husajna nepovažuje ani za přítele ani za spojence. To potvrdil i blízký Husajnov spolupracovník Tárik Azíz, který při zadržení americké FBI sdělil, že se Husajn o Ládinovi povětšinou vyjadřoval velmi negativně.⁶⁹ Můžeme spekulovat, do jaké míry jsou informace podávané vězňenými představiteli iráckého diktátorského režimu pravdivé, ale veškeré skutečnosti tomu nasvědčují. Navíc Husajn si musel být vědom své vážné situace, tudíž lhaní a další mystifikace už zřejmě neměl zapotřebí.

Posoudit, zda mohly být opravdu naplněny nějaké americké zájmy, je těžké. Během sedmileté vojenské účasti v Iráku se náklady přehouply přes tři čtvrtě bilionu dolarů a počet mrtvých amerických vojáků překročil čtyři tisíce. Neuvěřitelné náklady, navíc během globální recese, naznačují, že invaze do Iráku byla pro Američany velmi důležitá.

To, že Američané podnikli invazi do Iráku kvůli ropě, bylo podle některých kritiků této války dokázáno tím, že Američané protlačili rezoluci OSN, která dávala pravomoci USA a VB kontrolovat nakládání s penězi ze zisků těžby irácké ropy. Očividné bylo i to, že zde byla touha po rozšíření těžby v Iráku a to za pomoci zahraničních firem a korporací, nikoliv místních podniků. Kontrola ropy tak ale nebyla

---

⁶⁹ Novák, Martin (2010). Ropa a Krev. Epoque: Praha. Str. 340 - 341

faktická. Jinými slovy, nešlo o komerční a materiální kontrolu, ale spíše o strategickou kontrolu. Snahou invaze bylo i to, že by nově těžené zásoby ropy z Iráku nahradily ropu ze Saudské Arábie, která je významným zásobitelem západu. USA by tak získali spolehlivého dovozce, s demokratickou a stabilní vládou, což by přispělo ke klidu na trhu a jistoty stálých dodávek. To je pro USA jako největšího spotřebitele klíčové. I proto je největším dovozcem ropy do USA sousední Kanada (pro mnohé symbol soft power a morálního chování). S nadsázkou bychom mohli říci, že USA hledá další "Kanadu na Blízkém východě". Proniknutí nové ropy na trh by navíc zvýšilo konkurenční prostředí, což by teoreticky mělo přispět k nižším cenám ropy na trhu. Tato úvaha je zcela logická, bereme-li v úvahu fakt, že při zvyšující se konkurenci na trhu se snižuje cena za účelem zachování si současných zákazníků. Bylo předpokládáno, že výrazné snížení cen ropy by vytvořilo tlak na okolní nedemokratické státy Perského zálivu těžících ropu, přičemž by pod tímto tlakem měly podstupovat ekonomické i politické reformy za účelem vyrovnání se s konkurencí v podobě bohatého demokratického Iráku. Takovýto předpokládaný vývoj událostí je pro USA klíčový pro bezpečnostní a strategickou situaci na Blízkém východě, s ohledem na *Peak Oil* a spojení a úzké vztahy s Izraelem. Ropa by se tak stala nástrojem, jak učinit z okolních arabských zemí demokratické režimy, což by pak znamenalo bezpečnější situaci jak pro USA, tak Izrael a v neposlední řadě zahraniční ropné společnosti. Za cenu jedné války, kde navíc nebyl motiv ropné kontroly explicitně vyjádřen, by se mohla přeměnit část Blízkého východu na demokracie. A to nenásilným způsobem, bez dalších vysokých nákladů a také legitimně, neboť Operace Irácká svoboda byla popisována jakou touhou po odstranění bezpráví, totality a nebezpečného režimu.⁷⁰

Jenomže státy Perského zálivu spolu s dalšími zeměmi OPECu jsou silně odolné a odpor k politické změně je veliký. Navíc i jejich vliv na cenu ropy je obrovský a jejich cílem je udržet cenu ropy na co nejvyšším možném bodě. Je tedy otázkou, zda k nějaké přeměně dojde. Protože ačkoliv teoretické plány jsou naprosto logické, absence kvalitní poválečné strategie způsobila, že chaotický Irák zatím nemůže hrát rozhodující roli v utváření cen ropy ve světě.⁷¹

---

⁷⁰ Alkadiri, Raad a Mohamedi, Fareed (2003). *World Oil Markets and the Invasion of Iraq. Middle East Report*. No. 227. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/1559320>, 11. 4. 2012. Str. 20-27

⁷¹ Ibid.

5 Osobnosti podporující tezi

Jedním ze zastánců názoru, že invaze do Iráku byla kvůli ropě, je Alan Greenspan, který byl dlouholetým šéfem Americké centrální banky, spolupracoval se šesti americkými prezidenty a je celoživotním republikánem. Pro deník *Guardian* otevřeně potvrdil, že si myslí, že Spojené státy americké podnikly invazi do Iráku, aby ochránily jeho obrovské ropné zásoby. Dle Greenspana se USA i VB zaměřily na Irák i z důvodu, že v tomto regionu časté konflikty ohrožují produkci a distribuci ropy, což omezuje stabilní fungování světové ekonomiky. Podle něj byla tedy válka především kvůli ropě, kterou USA a VB chtěly ochránit před Husajnovými excesy a stabilizovat tak světovou produkci a ekonomiku.⁷²

Další osobností, která připustila, že válka v Iráku byla i válkou o ropu byla Sarah Palin. Ta v rozhovoru připustila, že USA v mnohých ohledech bojují i kvůli ropě. A to i přesto, že USA mají dostatek energetických zdrojů i na svém území.⁷³ O důvodech, proč by tedy USA měly potřebu bojovat o něco, čeho mají dostatek, nehovoří.

Posledním a často diskutovaným projevem je výstup Johna McCaina, který při své kampani v Coloradu ve svém projevu nepřímě potvrdil, že válka v Iráku byla kvůli ropě. Když představoval svoji energetickou strategii, zmínil, že již nikdy nebude potřeba posílat na Blízký východ vojáky kvůli energetickým zdrojům. To ne zcela přímo ukazuje, jaký má tento politik názor na iráckou invazi.⁷⁴

6 Závěr

Chceme-li věrohodně označit chování USA jako na chování ovlivněné realistickým přístupem k zahraniční politice, musíme zhodnotit, jak popsané dřívější události, vývoj a ceny ropy mohly ovlivnit tento přístup a zda tato invaze vůbec může být chápána jako realisticky motivovaná, s touhou po materiálních a ekonomických ziscích a s vidinou zvýšení své vlastní bezpečnosti. Vzhledem k tomu, jakou argumentaci USA zvolily a v jaké situaci se po 11. září nacházely, domnívám se, že se opravdu jednalo o vojenskou akci především kvůli bezpečnosti. Konkrétně kvůli

---

⁷² Adams, Richard (2007). Invasion of Iraq was driven by oil, says Greenspan. *The Guardian*. 17. září 2007. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/world/2007/sep/17/iraq.oil>, 15. 4. 2012

⁷³ Terkel, Amanda (2008). Palin: Iraq is a war for oil. *Think progress*. Dostupné na: <http://thinkprogress.org/politics/2008/08/31/28398/palin-iraq-is-a-war-for-oil/?mobile=nc>, 16. 4. 2012

⁷⁴ Huff Post Politics. McCain Implies Iraq War Is For Oil. Dostupné na: http://www.huffingtonpost.com/2008/05/02/mccain-implies-iraq-war-i_n_99866.html, 15. 4. 2012

zbraním hromadného ničení, o kterých se USA domnívaly, že jimi Irák disponuje. 11. září tedy vidím jako klíčové v tom, že USA vyhodnotily jako vysoce pravděpodobné to, že se tyto zbraně mohou dostat do rukou teroristům, tudíž aby zlepšily svou bezpečnostní situaci, musely preemptivně zaútočit.

Dalším aspektem, který by mohl být chápán jako realistické chování USA, je ten, že příprava invaze byla podniknuta bez výslovného souhlasu RB OSN s konkrétním mandátem či úkolem. Spojené státy americké tak pouze naplňovaly frázi “vážné následky“ z rezoluce RB OSN, která zajišťovala činnost pozorovatelů a inspektorů OSN na půdě Iráku. Tato razantní odpověď na výsledky šetření inspektorů tak v mnohých lidech utvrdila názor, že Američané pouze hledali záminku, proč na Irák zaútočit, aby mohli uzurpovat jeho ropné zdroje. Tento postup USA ale jen stěží mohl někoho vyloženě šokovat, neboť vysoká angažovanost USA ve světě má tradici již od 2. světové války a USA tak pouze pokračovaly v trendu, kde prosazují svou převládající vojenskou silou své hodnoty a principy do dalšího světa.

Jak jsem popsal v deskriptivní části práce, prakticky po každém konfliktu, kterého se účastnil Irák, se cena ropy okamžitě až několikanásobně zvýšila. A to skokově a dlouhodobě. Spojené státy americké tak nemohly počítat s tím, že invaze do Iráku bude mít nějaký pozitivní vliv na cenu ropy. Nemohlo se tak jednat o válku za levnou ropou (aby tak USA jako velký spotřebitel nemusel nakupovat draze), ale ani se nejednalo o válku za drahou ropou (aby americké ropné společnosti vydělávaly na zdražující se ropě). Ani jeden tento scénář by nepřinesl dostatečné zisky pro USA, které by válku zaplatily. Válka za levnou ropu narazila tehdy, kdy, složitost situace v Iráku a komplikovanost boje i proti místním rebelům, povstalcům a neuniformovaným bojovníkům byla jasným signálem, že nebude možné okamžitě naplnit vizi, že se rekonstrukce Iráku zaplatí ze zisků z prodeje jeho ropy. Tím padá varianta ekonomického zisku pro USA, protože jen rychlé obnovení těžby v Iráku a dokonce enormní zvýšení podílu ropy z Iráku by způsobilo, že se světové ceny ropy pod tlakem zvyšující se nabídky sníží. Scénář, kdy by Američanům nahrávala drahá ropa je taktéž mylný, neboť je nepředstavitelné, že by si Američané mysleli, že jim bez soutěže či výběrového řízení budou přidělena irácká ropná pole. Navíc, jak vidíme z aktuální situace, jen zlomek iráckých ropných polí připadl do rukou amerických společností.

Dle mého názoru tak můžeme chápat invazi do Iráku v roce 2003 jako realisticky založené chování USA. Ale to pouze co se týče bezpečnostního faktoru. V otázce ekonomických zisků a ropy, nebyla tato invaze pro USA nikterak výhodná. Američané nemohli počítat s výraznými ekonomickými zisky. Naopak museli počítat, že náklady na válku proti vnitřně nepřehlednému Iráku, který obsahuje vzájemně nepřátelské ozbrojené skupiny obyvatel, rebely a protiamericky smýšlející aktivisty, budou značné. Řečí čísel a statistiky, Američany válka v Iráku stála prozatím přes 820 miliard dolarů, přičemž roční náklady na válku se během operace snižovaly jen velmi mírně.⁷⁵ Toto číslo samo o sobě není vypovídající. Ale ve srovnání s často zmiňovaným motivem, ropou, zjistíme, že cena války mnohonásobně převyšuje výdělky, které má Irák (a nikoliv USA, jak mnozí předpovídali) v aktuálních letech. Po počátečních problémech s obnovením těžby a dostáním irácké ropy na trh dosáhly roční zisky z těžby ropy 83 miliard dolarů.⁷⁶ To je přibližně desetina všech amerických nákladů na válku. Aby se v tomto ohledu Spojeným státům invaze vyplatila, musely by obsadit všechny irácké ropné vrty a po 10 let pobírat všechny jejich zisky. Což se samozřejmě neděje, dít nebude a stěží mohl někdo počítat, že taková situace může nastat. Je tedy jednoduché říci, že invaze do Iráku byla invazí kvůli ropě. Ale faktické důkazy o tom neexistují a s použitím jednoduché matematiky zjistíme, že to tak nebylo. Respektive nebylo to výhodné finančně. Strategicky je určitě výhodné, že tak ohromné ropné zdroje nemá pod kontrolou autoritativní a nevyzpytatelný diktátor, ale osobně si myslím, že to nebyl důležitý faktor invaze. Spíše to vnímám jako pozitivní okolnost invaze. A to s ohledem na to, že Spojené státy americké v historii a i teď ukazují, že jsou schopny flexibilně reagovat na změny na ropném trhu a že jím nedělá problém najít jiné alternativní dodavatele ropy či dokonce jiné zdroje energie. To podporují i údaje o americkém dovozu ropy, které pocházejí z roku 2011. Dle těchto dat, USA dovážejí 49% spotřebovávané ropy a 51% čerpají z vlastních zdrojů. Mezi největšími dodavateli jsou Kanada (25%), Saudská Arábie (12%), Nigérie (11%), Venezuela (10%) a Mexiko (9%). Irák v tomto žebříčku figuruje až na 8. místě. Falešná je i domněnka, že jsou Spojené státy americké životně závislé na dovozu ropy z Perského zálivu. Nikoliv.

---

⁷⁵ Rogers, Simon (2011). War in Iraq: the cost in American lives and dollars. *The Guardian*. 15. prosince 2011. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/dec/15/war-iraq-costs-us-lives>, 15. 4. 2012

⁷⁶ Commodity Online. Iraq oil production to rise 28% in 2012. Dostupné na: <http://www.commodityonline.com/news/iraq-oil-production-to-rise-28-in-2012-46242-3-46243.html>. 16. 4. 2012

Z Perského zálivu pochází pouhých 18% dovážené ropy do USA, přičemž často opomíjená Afrika má 23%.⁷⁷

V případě, že by válka byla opravdu o ropu, bylo by kvůli jedné zemi a jejím zásobám vhodné riskovat destabilizaci celého regionu, který produkuje takové množství ropy? Stojí opravdu irácká ropa za to, aby v regionu byla další válka a ohrozilo to stabilitu například i v Saudské Arábii? Navíc bylo by nemyslitelné uvažovat, že po úspěšné invazi by americké ropné firmy obsadily irácké naleziště a hojně těžily tamní ropu, zatímco do státní kasy USA by plynuly tučné daně. Jedním byla invaze do Iráku ale bezesporu – ohromnou demonstrací síly USA a dokázání, že mohou v případě jakékoliv náhlé energetické katastrofy obsadit stát bohatý na ropu a ovládat ho.⁷⁸ Na druhou stranu americká síla selhala v rekonstrukci Iráku a v touze zaplatit tuto rekonstrukci ze zisků z těžby irácké ropy. Předpověď, že USA chtějí invazi nastartováním iráckého ropného průmyslu zaplavit světové trhy iráckou ropou a srazit tak ceny na minimum, byla vyvrácena. Respektive tato situace nenastala, ale je možné, že představa levnější ropy v důsledku nového hráče na trhu byla plánována.

Shrnu-li své závěry, myslím si, že invaze do Iráku byla především invazí bojující proti bezpečnostní hrozbě, kterou Irák představoval. A to ve formě možné podpory terorismu a poskytování útočiště teroristům a také kvůli předpokládaným zbraním hromadného ničení v rukou Iráku. Ekonomické zisky v podobě ropy nemohly být předpokládány, neboť není prakticky možné, aby USA získaly irácká ropná pole výhradně pod svoji kontrolu. Navíc dle dostupných dat, neměly USA ani zapotřebí hledat nový zdroj ropy, neboť dodavatelů mají dostatek. Jediným pozitivním aspektem, co se ropy týče, je to, že Husajn už nemůže negativně ovlivňovat trhy a ceny ropy, tudíž z dlouhodobého hlediska by invaze měla přinést stabilizaci trhu.

---

⁷⁷ U.S. Energy Information Administration. How dependent are we on foreign oil?. Dostupné na: http://www.eia.gov/energy_in_brief/foreign_oil_dependence.cfm, 16. 4. 2012

⁷⁸ Lobe, Jim (2008). Why Did the U.S. Invade Iraq? *IPS News*. 18. Března 2008. Dostupné na: <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=41643>, 16. 4. 2012

Seznam použité literatury a pramenů

Adams, Richard (2007). Invasion of Iraq was driven by oil, says Greenspan. *The Guardian*. 17. září 2007. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/world/2007/sep/17/iraq.oil>, 15. 4. 2012

Alkadiri, Raad a Mohamedi, Fareed (2003). World Oil Markets and the Invasion of Iraq. *Middle East Report*. No. 227. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/1559320>, 11. 4. 2012. Str. 20-27

A Political Evaluation of the Arab Oil Embargo. *MERIP Reports*, No. 28. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/3011294>, 10. 3. 2012 Str. 23-25

Arabian oil and gas. Iranian Revolution causes oil crisis (1979). Dostupné na: http://www.arabianoilandgas.com/article-5817-10_events_in_oils_history_that_shook_the_world/6/, 16. 3. 2012

Arabian oil and gas. Iraq invades Kuwait (1990). Dostupné na: <http://www.arabianoilandgas.com/article-5817-10-events-in-oils-history-that-shook-the-world/9/>, 26. 3. 2012

BBC News. Why the oil price keeps rising. Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/7431805.stm>, 16. 3. 2012

Brooks G., Stephen (1997). Dueling Realisms. *International Organization*. Vol. 51, No. 3. Str. 445–77

Bush W., George (2002). The White House Washington. Dostupné na: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2002/nssintro.html>, 1. 4. 2012

Commodity Online. Iraq oil production to rise 28% in 2012. Dostupné na: <http://www.commodityonline.com/news/iraq-oil-production-to-rise-28-in-2012-46242-3-46243.html>. 16. 4. 2012

Dunn Hastings, David (2003). Myths, Motivations and 'Misunderestimations': The Bush Administration and Iraq. *International Affairs*. Vol. 79, No. 2. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/3095821>. 24. 4. 2012

Eichler Jan (2006). Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. Století. Ministerstvo obrany České republiky: Praha. Str. 103, 111, 123 – 124, 203

Frieden, Terry a Kokenes, Chris (2009). Accused 9/11 plotter Khalid Sheikh Mohammed faces New York trial. *CNN*. Dostupné na: <http://edition.cnn.com/2009/CRIME/11/13/khalid.sheikh.mohammed/index.html>, 1. 4. 2012

Fukuyama, Francis (2002). *Konec dějin a poslední člověk*. Rybka Publishers: Praha. Str. 61

Global Policy Forum. Sanction against Iraq. Dostupné na: <http://www.globalpolicy.org/iraq/previous-issues-and-debate-on-iraq/sanctions-against-iraq.html>, 27. 3. 2012

History of War. Iran-Iraq War 1980-1988. Dostupné na: http://www.historyofwar.org/articles/wars_iraniraq.html, 20. 3. 2012

Huff Post Politics. McCain Implies Iraq War Is For Oil. Dostupné na: http://www.huffingtonpost.com/2008/05/02/mccain-implies-iraq-war-i_n_99866.html, 15. 4. 2012

Huntington P., Samuel (2001). *Střet civilizací*. Rybka Publishers: Praha. Str. 9

Joch, Roman (2003). Proč právě Irák. *Mladá fronta*: Praha. Str. 50, 86-87

Johnston, David (2003). BIA TWO YEARS LATER: 9/11 TACTICS; Official Says Qaeda Recruited Saudi Hijackers to Strain Ties. *The New York Times*. 9. září 2003. Dostupné na: <http://www.nytimes.com/2003/09/09/us/two-years-later-9-11-tactics-official-says-qaeda-recruited-saudi-hijackers.html>, 27. 3. 2012

Katz N., Mark (2012). Assessing the Bush Strategy for Winning the "War on Terror". *Middle East Policy Council* . Dostupné na: <http://www.mepc.org/articles-commentary/commentary/assessing-bush-strategy-winning-war-terror?print>, 1. 4. 2012

Kořan, Michal (2008). Jednopřípadová studie. In: Drulák, P. a kol.: Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Portál: Praha. Str. 29 - 60

Kumins, Lawrence (2005). Iraq Oil: Reserves, Production, and Potential Revenues. *CRS Report for Congress*. 13. 4. 2005. Dostupné na: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RS21626.pdf>, 3. 2. 2012, str. 1

Legality of U.S.-Led Invasion of Iraq. *The American Journal of International Law*. Vol. 99, No. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/3246130>, 24. 2. 2012. Str. 269

Lobe, Jim (2008). Why Did the U.S. Invade Iraq? *IPS News*. 18. Března 2008. Dostupné na: <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=41643>, 16. 4. 2012

McWethy, John (2003). U.S. Military Worry of Oil Fires in Iraq. *ABC News*. 20. února 2003. Dostupné na: <http://abcnews.go.com/WNT/story?id=129826&page=1#.T4bojvXxS70>, 15. 3. 2012

Novák Martin (2010). Ropa a Krev. *Epocha*: Praha. Str. 94-95, 338-341

NPR. Is It Time To Get Over The Iran Hostage Crisis? Dostupné na: <http://www.npr.org/2011/01/20/133086344/Is-It-Time-To-Get-Over-The-Iran-Hostage-Crisis>, 20. 3. 2012

Odell, J. S. (2001). Case Study Methods in International Political Economy. *International Studies Perspectives* 2.Str. 163

OPEC. OPEC Share of World Crude Oil Reserves. Dostupné na: http://www.opec.org/opec_web/en/data_graphs/330.htm, 3. 2. 2012

Otterman, Sharon (2005). IRAQ: Oil for Food Scandal. *Council on Foreign Relations*. 28. října 2005. Dostupné na: <http://www.cfr.org/un/iraq-oil-food-scandal/p7631>, 27. 3. 2012

Peak Oil Crisis. The End of Cheap Oil. Dostupné na: <http://www.peak-oil-crisis.com/>, 23. 4. 2012

Post M., Jerold. Saddam Hussein of Iraq: A Political Psychology Profile. Dostupné na: http://law.cwru.edu/saddamtrial/documents/saddam_hussein_political_psychology_profile.pdf, 2. 4. 2012

Powell, Robert (1993). Guns, Butter, and Anarchy. *The American Political Science Review*. Vol. 87, No. 1. Str. 115

Rogers, Simon (2011). War in Iraq: the cost in American lives and dollars. *The Guardian*. 15. prosince 2011. Dostupné na: <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2011/dec/15/war-iraq-costs-us-lives>, 15. 4. 2012

Shah, Anup (2005). Effect of Iraq Sanctions. *Global Issues*. 25. října 2005. Dostupné na: <http://www.globalissues.org/article/105/effects-of-sanctions>, 27. 3. 2012

Terkel, Amanda (2008). Palin: Iraq is a war for oil. Think progress. Dostupné na: <http://thinkprogress.org/politics/2008/08/31/28398/palin-iraq-is-a-war-for-oil/?mobile=nc>, 16. 4. 2012

Trumbore, Brian. The Arab Oil Embargo of 1973-74. *Freedom Investments*. Dostupné na: <http://www.buyandhold.com/bh/en/education/history/2002/arab.html>, 18. 3. 2012

Watt A., Donald (2010). Arab oil embargo of 1973. *American Business*. 10. prosince 2010. Dostupné na: <http://american-business.org/2300-arab-oil-embargo-of-1973.html>, 14. 3. 2012

U.S. Department of State. Milestones: 1969-1976. Dostupné na: <http://history.state.gov/milestones/1969-1976/OPEC>, 10. 3. 2012

U.S. Energy Information Administration. Annual Energy Review 1997. Dostupné na: <http://www.eia.gov/emeu/25opec/sld005.htm>. 20. 3. 2012

U.S. Energy Information Administration. How dependent are we on foreign oil?. Dostupné na: http://www.eia.gov/energy_in_brief/foreign_oil_dependence.cfm, 16. 4. 2012

U.S. Energy Information Administration. *Petroleum Chronology of Events 1970–2000*. Dostupné na: http://www.eia.gov/pub/oil_gas/petroleum/analysis_publications/chronology/petroleum_chronology2000.htm, 25. 3. 2012

United States Census Bureau. U.S. & World Population Clocks. Dostupné na: <http://www.census.gov/main/www/popclock.html>, 12. 3. 2012

University of Liverpool. The Importance of Oil. Dostupné na: http://www.liv.ac.uk/managementschool/odig/importance_of_oil.htm, 12. 3. 2012

Waisová, Šárka (2009). Úvod do studia mezinárodních vztahů. Aleš Čeněk: Plzeň. Str. 109-110, 117

Watt A., Donald (2010). Arab oil embargo of 1973. *American Business*. 10. prosince 2010. Dostupné na: <http://american-business.org/2300-arab-oil-embargo-of-1973.html>, 14. 3. 2012

Resumé

The 2003 invasion of Iraq is one of the most important events in the 21st century and it was mainly controversial because of the huge oil reserves in Iraq. The critics of the invasion saw it as the war for oil and the US struggle for more power. Because of these allegations, the oil factor is the main topic of this work. In the theoretical part of the work I describe the realistic approach to international relations, that is crucial in understanding the oil motive. In the next part of the work, I describe the chronology of events before the invasion, mainly considering the price of oil, its production in Iraq and other states of OPEC and dependence of the USA on oil from these countries. American policy changed after September 11 when al-Qaeda terrorists struck the World Trade Center. I confrontate the policy with realistic approach to international relations and with the oil factor. Considering all these things (history, realistic approach, national security and oil prices and US dependency on it), I claim, that the invasion was not about grabbing the oil from Iraq, but about security and threat of terrorism.